

บทที่ 8

จริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่ (ตอนที่ 2)

หัวข้อ

1. จริยศาสตร์ของบุดเดอร์
  - 1.1 ธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์
  - 1.2 สังคมของมนุษย์มีหลักอยู่ 3 ประการ
  - 1.3 มนุษย์มีกฎเป็นของตนเอง
  - 1.4 มโนธรรมและความรักตนเองที่มีเหตุผล
  - 1.5 วิจารณ์จริยศาสตร์ของบุดเดอร์
2. จริยศาสตร์ของเคवलฮิวม์
  - 2.1 ความประทับใจ
  - 2.2 เหตุผลและอารมณ์
  - 2.3 ความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรม
  - 2.4 แรงจูงใจและความเหมาะสมทางจริยธรรม
  - 2.5 คุณธรรมทางธรรมชาติและคุณธรรมที่สร้างขึ้น
3. สุขนิยมหรืออรรถิวัต
4. วิจารณ์สุขนิยมทางจิตวิทยา
5. จริยศาสตร์ของสเปนเซอร์
  - 5.1 ทัศนะทางศีลธรรม
  - 5.2 ความประพฤติคืออะไร
  - 5.3 อะไรคือความสุขและความทุกข์
  - 5.4 ลักษณะสำคัญของความรู้สึกทางศีลธรรม
  - 5.5 วิธีแสวงหาความสุข
  - 5.6 ความแตกต่างระหว่างจริยศาสตร์สัมบูรณ์กับจริยศาสตร์สัมพัทธ์
  - 5.7 วิจารณ์สุขนิยมวิวัฒนาการของสเปนเซอร์ สเตฟเฟ่นและอเล็กซานเดอร์
6. ทัทธิประโยชน์นิยมของเบนธัม มิลล์ และฮิกวิก
  - 6.1 ทัทธิประโยชน์นิยมอย่างหยาบของเบนธัม

- 6.2 วิจารณ์ประ โยชน์นิยมอย่างหยาบของเบนแฮม
- 7. ถัทธิประ โยชน์นิยมอย่างละเอียดของมิลล์
  - 7.1 มาตรฐานของประ โยชน์นิยม
  - 7.2 วิจารณ์ประ โยชน์นิยมอย่างละเอียด
  - 7.3 ประ โยชน์นิยมมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างไร
- 8. ถัทธิประ โยชน์นิยมแบบมีเหตุผลของเฮนรี ชิควิก
  - 8.1 ความสุขกับความเพลิดเพลิน
  - 8.2 หลักเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ
  - 8.3 วิธีแสวงหาความสุข
  - 8.4 ชีวิตพัฒนาเพราะอาศัยความรักคนอื่นมีเหตุผล
  - 8.5 วิจารณ์ประ โยชน์นิยมแบบมีเหตุผลของชิกวิก
- 9. จริยศาสตร์ของโฮมส์ ฮิลล์ กรีน
  - 9.1 อะไรคือความดีทางศีลธรรม
  - 9.2 คุณค่าทางศีลธรรม

สาระสำคัญ

1. จริยศาสตร์ของบัคเลอร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์ต้องประกอบด้วยหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักใคร่ และความเสน่หาและมโนธรรม
2. มนุษย์มีกฎเป็นของตนเองมีมโนธรรมและความรักตนเองที่มีเหตุผล
3. จริยศาสตร์ของเควิด ฮิวม์ ถือว่า ชีวิตของมนุษย์นั้นต้องมีความประทับใจเหตุผลและอารมณ์ความรู้สึกลำนำกทางศีลธรรม และมีแรงจูงใจจึงประสบความสุขได้
4. ฮิวม์ถือว่า ความดีคือความสุข ความชั่วคือความทุกข์ ดังนั้นความสุขจึงเป็นมาตรฐานทางจริยธรรม
5. สุขนิยมเป็นลัทธิที่ถือว่าจุดมุ่งหมายของชีวิต คือการแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินเป็นหลัก
6. สุขนิยมตั้งอยู่บนสมมติฐาน 2 ประการ คือ สุขนิยมทางอภิปรัชญา ถือว่า ชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วยความรัก ความโกรธ ความเกลียด และความหิว-กระหาย ส่วนสุขนิยมทางจิตวิทยานั้นถือว่าความสุขเป็นจุดสุดยอดของชีวิตมนุษย์และเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์ทำ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข

7. กฎแห่งความประพฤติกของมนุษย์ตามทัศนะของสเปนเซอร์ถือว่าหน้าที่ของศาสตร์ทางศีลธรรมก็คือการหาข้อสรุปจากกฎของชีวิตว่า การกระทำชนิดไหนก่อให้เกิดความสุข การกระทำชนิดไหนก่อให้เกิดความทุกข์นี่คือวิธีการทางวิทยาศาสตร์

8. ความประพฤติกดีส่งเสริมให้มีความสุขเจริญก้าวหน้า ส่วนความประพฤติกชั่วกีดขวางการดำเนินชีวิต

9. สเปนเซอร์ถือว่าความสุขเป็นครรชนี่เพิ่มชีวิต การกระทำที่ให้ความสุขเป็นสิ่งช่วยจร โลงชีวิตส่วนการกระทำที่ให้ความทุกข์เป็นสิ่งทำลายชีวิต

10. วิธีแสวงหาความสุขของมนุษย์นั้นส่วนหนึ่งได้จากการแสวงหาอีกส่วนหนึ่งได้จากการทำประโยชน์ ถ้ามีความเห็นแก่ตัวจนเกินไปก็ยากที่จะบรรลุความสุขอันยิ่งใหญ่ได้

11. ลักษณะที่แตกต่างของจริยศาสตร์สัมบูรณ์ก็คือ การทำหน้าที่เพื่อสร้างสรรคชีวิตในสังคมจะเป็น ไปโดยอัตโนมัติไม่มีการบังคับและลักษณะศีลธรรมอันสมบูรณ์ก็จะเกิดขึ้น

12. จริยศาสตร์สัมพัทธ์ หมายถึง หน้าที่ที่มีการบังคับทางศีลธรรมและเกี่ยวกับการปรับปรุงตัวเองของปัจเจกชนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เมื่อคนสามารถปรับปรุงตนเองได้แล้ว จะไม่มีความรู้สึกว่าถูกบังคับให้ประพฤติกตามหลักศีลธรรมสภาพเช่นนั้นจะหายไปทันที คุณธรรมจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

13. จุดมคติทางศีลธรรมของอเล็กซานเดอร์ คือ ระเบียบแห่งความประพฤติกที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ความดีคือการปรับปรุงความประพฤติกของมนุษย์ให้เกิดความสมคูลย์ ความสมคูลย์ทางสังคมเป็นจุดมคติทางศีลธรรม

14. ลัทธิประโยชน์นิยมอย่างหยาบ เบเนธัม ได้อธิบายว่า คำว่า "ประโยชน์" หมายถึง คุณสมบัตินี้ทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็น ไปเพื่อคุณประโยชน์ ผลประโยชน์ความเพลิดเพลน ความดี หรือความสุข

15. ลัทธิประโยชน์นิยมอย่างละเอียดของ มิลล์ มิลล์ ได้อธิบายว่า ความสุขสูงสุด และมีประมาณมากที่สุด คือ ความหมายของลัทธิประโยชน์อย่างละเอียดเป้าหมายของลัทธินี้คือต้องการให้มนุษย์มีจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

16. มาตรฐานของประโยชน์นิยมอยู่ที่ความสุขอันยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์จำนวนมากที่สุด แนวความคิดดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างใหญ่หลวงด้วยการปฏิรูปกฎหมายและการเมือง

17. ลัทธิประโยชน์นิยมแบบมีเหตุผลของเฮนรี ซิควิก เฮนรี ซิควิก ถือว่า ความสุข เป็นยอดปรารถนาของมนุษย์ ความสุขเป็นจุดหมายที่แท้จริงที่มนุษย์ควรแสวงหาความดี อันสูงสุดก็คือความสุขหรือความเพลิดเพลิน ความรู้ ความงาม และคุณธรรมหรือสิ่งอื่น ๆ เป็นเพียงเครื่องดำเนิน ไปสู่ความสุขเท่านั้น

18. จริยศาสตร์ของกรีน ได้แก่การเข้าใจตนเองและเจตนาที่แท้จริงถือว่าเป็นความดี โดยไม่มีเงื่อนไข

จุดมุ่งหมาย

เมื่อได้ศึกษาบทที่ 8 เรื่อง จริยศาสตร์สมัยใหม่ จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายจริยศาสตร์ของ บัตเลอร์, เดวิด ฮิวม์ ในแง่ที่เกี่ยวกับชีวิตและสังคม ความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรม ความดี ความชั่ว ความสุขและความทุกข์ว่าเกิดจากอะไร หรือมีความสัมพันธ์กับชีวิตอย่างไร

2. กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมได้คือ ความสุข

3. เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างในจุดมุ่งหมายระหว่างสุขนิยมทางอภิปรัชญา กับสุขนิยมทางจิตวิทยา

4. อธิบายจริยศาสตร์ของสเปนเซอร์ได้อย่างกระชับแจ่ม

5. บอกวิธีแสวงหาความสุขของมนุษย์ว่าได้จากการแสวงหาและการทำประโยชน์

6. วิเคราะห์ให้เห็นความแตกต่างระหว่างจริยศาสตร์สัมพันธ์ ว่ามีจุดมุ่งหมายต่างกันอย่างไร

7. อธิบายอุดมคติทางศีลธรรมของอเล็กซานเดอร์ได้

8. เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างลัทธิประโยชน์นิยมอย่างหยาบกับ ลัทธิประโยชน์นิยมอย่างละเอียดในแง่จุดมุ่งหมายและมาตรฐาน

9. อธิบายลัทธิประโยชน์นิยมอย่างมีเหตุผลของซิควิกได้

10. วิเคราะห์จริยศาสตร์ของกรีนแม้ว่าจะมีข้อความสั้น ๆ เช่น "การเข้าใจตนเอง" แต่มีความหมายลึก

บทที่ 8

จริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่ (ตอนที่ 2)

1. บัตเลอร์ (BUTLER 1692 - 1752)

นักสัญชาตญาณนิยมที่มีชื่อเสียงที่สุดของอังกฤษในศตวรรษที่ 18 คือ โจเซฟ บัตเลอร์

1.1 วิธีการ

ถึงแม้ว่าเขาจะยอมรับวิธีการแบบมีเหตุผลที่สมบูรณ์ของคลาร์คก็ตาม แต่เขาก็มีวิธีการที่เป็นการศึกษาเหตุผลแบบอุปนัย (INDUCTIVE) เหมือนกัน เพราะเขามีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสร้างจริยศาสตร์บริสุทธิ์ขึ้นโดยไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาด้วยการศึกษาข้อเท็จจริงแห่งธรรมชาติของมนุษย์

อนึ่ง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษา เขาก็ใช้เป็นหลักการที่ว่ามนุษย์เรามีแนวโน้มที่จะศึกษาข้อเท็จจริงที่ตนยังไม่รู้และความสุขที่แท้จริงก็เกิดขึ้นแก่เขา ถ้าการทำงานได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

บัตเลอร์ ถือว่าการศึกษาดังกล่าวทำให้เราได้ทราบถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดขึ้นแล้วจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ ความรู้สึกสำนึกต่อข้อผูกพันทางจริยธรรม คือ ข้อเท็จจริงแห่งธรรมชาติของมนุษย์ และการรู้สึกสำนึกเป็นเครื่องยืนยันได้แน่ชัดว่าข้อผูกพันทางจริยธรรมเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัย

2. ธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์

ฮอบส์ สอนว่า "สังคมคือความได้สัดส่วนของจักรกลซึ่งเกิดขึ้นจากข้อสัญญา ระหว่างปัจเจกบุคคลผู้ที่ไม่ปรับตัวเองให้เข้ากับชีวิตทางสังคมที่มีระเบียบ"

ในทางตรงกันข้ามกับความคิดนี้ บัตเลอร์ได้แย้งว่าถ้าปัจเจกบุคคลดำเนินชีวิตไปตามธรรมชาติที่แท้จริงของเขาแล้ว สังคมก็จะกลายเป็นสังคมที่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์แบบซึ่งมีการทำงานร่วมกันด้วยความกลมกลืนกัน เพื่อความดีของส่วนรวม มีหลักความจริงอยู่ว่า มนุษย์เรามีความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะทำความดีเพื่อสังคมและทำความดีเพื่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และนอกจากนี้แล้วยังมีความตั้งใจที่จะเอาใจใส่ต่อชีวิต สุขภาพของเราเองและความดีส่วนตัว

เกี่ยวกับเรื่องนี้มีหลักการอยู่ 3 ประการ คือ

2.1 มนุษย์โดยธรรมชาติแล้วมีหลักแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำความดีเพื่อคนอื่นและเราจะได้รับความพึงพอใจก็ต่อเมื่อ เราได้บรรลุถึงความดี ตัวอย่างเช่น ความดีนั้นแสดงออกมาในรูปของมิตรภาพ ความกรุณา ความรักของพ่อแม่ ที่มีต่อลูกและความรักของลูกที่มีต่อพ่อแม่ ซึ่งโดยส่วนสำคัญแล้วก็เป็นการแสวงหาความดี

เพื่อคนอื่นในทำนองเดียวกันกับความรักตนเองก็แสวงหาความดีเพื่อตนเอง

2.2 มนุษย์มีความรักใคร่และความเสแสร้ง ซึ่งทั้งสองแตกต่างกันจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความรักตนเอง และทั้งสองนั้นก่อให้เกิดความดีทั่วไปมากกว่าความดีเฉพาะ ตัวอย่างเช่น ความปรารถนาความนิยมชมชอบจากคนอื่นและความรักของสังคม ลักษณะเหล่านี้เราเรียกว่าความรักใคร่หรือความเสแสร้งทั่วไป ทั้งสองก่อให้เกิดความกลมกลืนทางสังคม ตัวอย่างเช่น ความรักของสังคมไม่ใช่ความปรารถนา ความสุขของคนอื่นและไม่ใช่ความปรารถนาความสุขของตนเอง แต่เป็นความพึงพอใจในการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่คนอื่นและตนเองโดยอ้อม

2.3 มโนธรรม (CONSCIENCE)* หรือความรู้สึกสำนึกในหน้าที่อันเป็นเครื่องทำให้มนุษย์เกิดการยอมรับจิตใจ อารมณ์และการกระทำของเขาซึ่งเร่งเร้าให้มนุษย์กระทำความดีทั่วไปมากกว่าความดีเฉพาะและอาจจะเป็นการชดเชยความต้องการความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อันมีอยู่โดยธรรมชาติก็ได้

3. ธรรมชาติทางจริยธรรมของมนุษย์

บัตเลอร์อธิบายว่า คำว่า "NATURE" ซึ่งหมายถึงการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์อาจมีความหมายที่แตกต่างกัน 3 ประการ คือ-

1. แรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์บางอย่าง เราอาจเรียกว่า "NATURE" ไม่ว่าจะมีความโกรธ ความรักใคร่ หรืออารมณ์อื่น ๆ ตามความหมายนี้แนวโน้มทางธรรมชาติ 2 อย่างอาจจะขัดแย้งกันก็ได้

2. อารมณ์ที่รุนแรงที่สุดบางครั้งเราเรียกว่า "NATURAL" แต่โดยปกติความหมายนี้ มนุษย์จึงเป็นคนชั่วโดยธรรมชาติ เพราะมีอารมณ์รุนแรงมากที่สุดจนเกินพอดีนั่นเอง

3. โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วเราอาจหมายความว่ามนุษย์มีอำนาจสูงสุดถึงแม้ว่าอำนาจนั้นจะไม่มีประสิทธิภาพก็ตามแต่อำนาจนั้นก็คือมโนธรรมนั่นเอง

มนุษย์ทุกคนมีหลักการแห่งมโนธรรมที่สูงส่งซึ่งแบ่งแยกระหว่างหลักการภายในแห่งจิตใจของเขาและการกระทำภายนอกของเขา ซึ่งเขาเป็นผู้ตัดสินการกระทำเหล่านั้นเสียเอง และประกาศให้เราทราบว่าการกระทำบางอย่างนั้นก็เป็นการยุติธรรม ความถูกต้องและความดีในตนเอง ส่วนการกระทำอย่างอื่นบางครั้งก็เป็นความชั่ว ความผิดและ

* *CONSCIENCE = มโนธรรม

ความรู้สึกสำนึกว่าอะไรถูกอะไรผิด

ความรู้สึกสำนึกในหน้าที่

ความไม่ยุติธรรมในตนเอง

ดังนั้น มโนธรรมจึงมีความสูงส่งทางธรรมชาติไม่ใช่เพราะมีความรุนแรง แต่เพราะมีอำนาจต่างหาก มโนธรรมให้กฎแห่งความถูกต้องแก่เรา และทำให้เรามีความเชื่อต่อกฎนั้น

4. มนุษย์มีกฎเป็นของตัวเอง

การเชื่อ ต่อมนธรรมนั้นไม่ได้เกิดมาจากอำนาจภายนอก แต่เกิดมาจากอำนาจภายในต่างหาก โดยลักษณะนี้เองมนุษย์จึงมีกฎเป็นของตัวเอง

อันที่จริงแล้ว มโนธรรมคือ "อัตราที่แท้จริง" ซึ่งอริสโตเติลยืนยันว่าเป็นอันเดียวกันกับเหตุผล

5. มโนธรรมและความรักตนเองที่มีเหตุผล

ถึงแม้ว่ากฎภายในของมโนธรรมก็คือหน้าที่นั่นเอง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วก็เข้ากันได้กับกฎแห่งความรักตนเอง มโนธรรมและความรักตนเองที่มีเหตุผลทั้งสองต้องการทำลายอารมณ์ที่โหดร้ายและสร้างความเมตตากรุณาและความรักทางสังคมอื่น ๆ ขึ้นมาแทน

คำสอนนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของชาวเทสเบอร์รี่ ผู้ยืนยันว่า "ในชีวิตประจำวันของเรานี้มีความกลมกลืนที่สมบูรณ์ระหว่างคุณธรรมและการคิดถึงผลประโยชน์ของตนเอง"

ดังนั้น มโนธรรมในบางความหมายเราต้องถือว่าเป็นแนวทางให้เกิดความสุขทั่ว ๆ ไปได้

วิจารณ์

ในจริยศาสตร์ของบัตเลอร์ เราจะพบว่าหลักการที่ขัดแย้งอยู่ 2 ประการ คือ

- 1) มโนธรรม คือผู้ให้กฎภายในที่สูงส่งในธรรมชาติของมนุษย์ และถ้ามีความขัดแย้งกันแล้ว มโนธรรมก็ควรจะมีอำนาจมาก่อนความรักตนเอง คุณธรรมที่เกี่ยวกับอุปนิสัยและความประพฤติ ตามที่พวกสโตอิกได้กล่าวไว้ว่ามีคุณค่าที่สูงสุดและดีกว่า ความเพลิดเพลินที่มีปริมาณมากที่สุดตามที่เรารับ
- 2) มนุษย์ไม่สามารถจะตัดสินใจการกระทำใด ๆ ที่ตรงกันข้ามกับผลประโยชน์ที่แน่นอนของตนด้วยตนเองได้อย่างมีเหตุผลเมื่อเป็นเช่นนี้ ความสูงส่งของมโนธรรมต้องเกิดมาจากความรักตนเอง ถ้าหากมีความขัดแย้งกัน อำนาจอันสูงส่งของมโนธรรมก็จะถูกทำลายไป อย่างไรก็ตาม บัตเลอร์ได้แก้ไขปัญหาที่สำคัญๆทางจริยศาสตร์ในสมัยของเขาได้บ้างส่วน คือการทำลัทธิปัจเจกบุคคลนิยมให้กลมกลืนกับความรับผิดชอบทาง

จริยธรรม เขาสอนให้ปัจเจกชนนิยมให้มีความกลมกลืนกับความรับผิดชอบทางจริยธรรม เขาสอนว่าปัจเจกชนมีสิทธิในการแสวงหาความอยู่ดีกินดีที่สูงสุดของตนเอง และมีสิทธิอย่างเสรีในการตัดสินใจและกำหนดความประพฤติของตน

2. เดวิด ฮิวม์ (DAVID HUME 1711 - 1776)

1. ความประทับใจ (IMPRESSION) การรับรู้ที่เข้าไปกระทบจิตใจอย่างแรง เรียกว่า ความประทับใจหรือความครึ้งตรา

ฮิวม์ถือว่า ความรู้ของเราทั้งหมดเกิดจากประสบการณ์และประสบการณ์มีทั้งแรงประทับใจที่เราได้รับผ่านประสาทสัมผัสจากอารมณ์ภายนอก หรือความคิดซึ่งเป็นการถ่ายแบบจากแรงประทับใจ เหตุผลเพียงเป็นตัวรวบรวมความคิดเข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความจริงแก่เรา ความรู้สึกหรืออารมณ์เป็นแรงประทับใจขั้นทุติยภูมิ แรงประทับใจเกิดจากความสุขและความทุกข์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และเป็นแรงจูงใจในการกระทำที่สมัครใจทั้งหมดของเราอีกด้วย

2. เหตุผลและอารมณ์ (REASON & PASSION)

อารมณ์เป็นบ่อเกิดแห่งการกระทำที่สมัครใจ สำหรับเหตุผลเป็นเพียงเครื่องเชื่อมต่อและเปรียบเทียบความคิดต่าง ๆ และบอกให้เราทราบถึงความแท้จริงและความเท็จ เหตุผลมีประโยชน์มากในทางจริยศาสตร์ เพราะเหตุผลช่วยในการเปรียบเทียบตัวอย่างต่าง ๆ ของปัจเจกชนและกำหนดแรงจูงใจที่แท้จริงในการกระทำ

ในมุมมอง ฮิวม์ ดูเหมือนว่าจะถือเหตุผลว่ามีลักษณะการเข้าใจความหมายของหลักการทั่ว ๆ ไปได้ถูกต้องและแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องจากหลักการเหล่านั้น

ฮิวม์ นำเอาวิธีการทางประสาทสัมผัสนิยม (ประจักษ์นิยม) มาใช้กับจริยศาสตร์ และให้คำตอบว่าสภาวะทางอารมณ์เป็นเพียงแหล่งกำเนิดความรู้เกี่ยวกับความดีและความชั่วเท่านั้น ลักษณะแห่งสภาวะเหล่านี้แม้ว่าจะก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว ความรู้สึกเป็นสุขก็จัดว่าเป็นความดี ความรู้สึกเป็นทุกข์จัดว่าเป็นความชั่ว

3. ความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรมและคุณธรรม

ฮิวม์ ยอมรับอย่างจริงจังว่าจริยธรรมมีอิทธิพลเหมือนการกระทำทั้งหมด จริยธรรมนี้มีได้เกิดมาจากเหตุผลแต่เกิดมาจากการพิจารณาหรือการตัดสินใจที่ถูกต้องทางศีลธรรม และความแตกต่างทางจริยธรรมก็เกิดมาจากความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรม

การมีความรู้สึกสำนึกต่อคุณธรรมมีอะไรอื่นแต่เป็นความรู้สึกที่พึงพอใจในสิ่งทั่ว ๆ ไปอันเกิดจากการเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงอุปนิสัย

4. แรงจูงใจและความเหมาะสมทางจริยธรรม

อีวม์ ถือว่า ความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรมเกิดมาจากความรู้สึกขั้นพื้นฐานในธรรมชาติของมนุษย์ ความรู้สึกขั้นพื้นฐานเหล่านี้เกิดจากการคิดถึงประโยชน์ของตัวเอง ความเห็นอกเห็นใจและประเพณี

ลอค และอีวม์ ยืนยันว่าความดีคือ ความสุข ความชั่วคือความทุกข์ ดังนั้นเราจึงถือว่าความสุขเป็นมาตรฐานทางจริยธรรม สำหรับการกระทำที่มีคุณค่า (สุนิยมทางจริยศาสตร์) แต่เขาก็ไม่ได้ให้เหตุผลที่ดีกว่าข้อเท็จจริงที่เราได้จากประสบการณ์ว่ามนุษย์เราใช้มาตรฐานนี้เป็นเครื่องวัด แต่เราต้องแยกความสุขและความทุกข์ออกจากกันว่าอันไหนเป็นผลของการกระทำในอนาคต จากความสุขหรือความทุกข์ในปัจจุบันซึ่งความคิดที่จะทำนั้นเกิดมาจากความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรม

5. คุณธรรมทางธรรมชาติและคุณธรรมที่สร้างขึ้น

5.1 คุณธรรมทางธรรมชาติได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตา ความรู้จักประมาณ ความอดทน ความบริสุทธิ์ และหลักความยุติธรรม บุคคลผู้ใช้คุณธรรมเหล่านี้มักจะได้รับคามอ้อมอกอ้อมใจ

5.2 คุณธรรมที่เราสร้างขึ้น (ความยุติธรรม) ซึ่งให้ความสุขในปัจจุบันแก่เราบางส่วนก็สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมและประเพณี บางอย่างก็สืบเนื่องมาจากความเห็นอกเห็นใจทั่ว ๆ ไป ในหมู่มนุษย์ด้วยกัน คุณธรรมที่เราสร้างขึ้นนี้อยู่ในสังคมเพราะว่าคุณธรรมเหล่านี้ให้คุณประโยชน์แก่สมาชิกในสังคม เมื่อเราศึกษาดูแล้วจึงจะรู้ว่าคุณธรรมเหล่านี้แทรกซึมอยู่ในวัฒนธรรมและประเพณีของเราและทำให้เรามีความรู้สึกใหม่ ๆ

ความยุติธรรมเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่สุดในบรรดาคุณธรรมที่เราสร้างขึ้น ความยุติธรรมและความไม่ยุติธรรมในสังคมเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้น มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดมาจากธรรมชาติ

3. สุนิยม หรือรติบาท (Hedonism)

คำว่า "Hedonism" นี้ มีผู้นำมาใช้ในภาษาไทยว่า สุนิยมบ้าง รติบาทบ้าง และสุขสันต์หรือรชชาบ้าง ซึ่งคำทั้ง 3 นี้ ส่วนแล้วแต่มีความหมายไปในทางแสวงหาหรือยินดีในความสุข ความเพลิดเพลิน ดังนั้นคำว่า Hedonism คือ ลัทธิที่ถือว่าความสุข ความเพลิดเพลินเป็นมาตรฐานอันสูงสุดของชีวิตทางศีลธรรม ความสุขเป็นความดีอันสูงสุด

เป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุดของชีวิต

สุขนิยามนั้นตั้งอยู่บนสมมุติฐาน 2 ประการ คือ-

1. สุขนิยามทางอภิปรัชญาถือว่าธรรมชาติตัวตนของมนุษย์ ประกอบด้วย เพศนาการต่าง ๆ เช่น ความรู้สึก รัก ชัง โกรธ - เกสียด หิว - กระหาย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้มนุษย์มีเหตุผลเป็นเครื่องนำทางดำเนินชีวิต แต่เหตุผลก็เป็นเพียงเครื่องชี้ออกวิธีที่ดีที่สุด ในการแสวงหาความสุข

มนุษย์ต้องการความสุขมาตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีทีเดียว กล่าวคือมนุษย์อยากได้ความสุขเป็นจุดหมายสูงสุดในการแสวงหา แม้อยากได้เป็นอย่างอื่นบ้างก็เพื่อเป็นหนทาง ไปสู่ความสุขนั่นเอง ดังนั้นความสุขจึงเป็นยอดปรารถนาของมนุษย์

2. สุขนิยามทางจิตวิทยา สุขนิยามทางจิตวิทยาถือว่าความสุขเป็นจุดสุดยอด ของชีวิตมนุษย์และเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป เพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข และพยายามทุกอย่าง เพื่อหลีกเลี่ยงความทุกข์ ทุกคนพยายามวิงวอนสิ่งใดที่ตนคิดว่าจะได้ความสุข เป็นเครื่องตอบแทน

สำนักไซเรนนิคส์ (Cyrenics) ซึ่งเป็นสำนักปรัชญากรีก ได้สนับสนุนลัทธิสุขนิยาม ทางจิตวิทยานี้เหมือนกัน โดยมีความเห็นว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต คือความสุข ความสุข เป็นแรงจูงใจให้คนมีคุณธรรม กล่าวคือคนที่ประพฤติคนให้มีคุณธรรมก็เพราะต้องการ ความสุขเป็นสิ่งตอบแทนไม่มีสิ่งใดชั่ว ไม่มีสิ่งใดเลว ทุกอย่างมีไว้เพื่อสนองความพอใจ ของบุคคลซึ่งมีความชอบใจต่าง ๆ กัน

นอกจากนี้พวกไซเรนนิคส์มีความเห็นว่า คนฉลาดต้องเป็นนายตัวเองอยู่เสมอ เพื่อให้ได้รับความสุขที่แท้จริง และคนฉลาดต้องมีความสามารถควบคุมความปรารถนาให้เป็น ไปในทางที่ถูกต้อง

เบนธัมและมิลล์ก็สนับสนุนสุขนิยามทางจิตนี้เหมือนกัน เบนธัมกล่าวว่า "ธรรมชาติ ได้วางมนุษย์ไว้ภายใต้การครอบงำของความสุขและความทุกข์ มนุษย์ต้องแสวงหาความสุข และขจัดความทุกข์ด้วยตนเอง"

มิลล์กล่าวไว้ว่า "การคิดถึงสิ่งที่น่าปรารถนาและการคิดถึงความสุข อันสืบเนื่องมาจากสิ่งอันน่าปรารถนานั้นเป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกัน แต่แบ่งเป็น 2 ส่วนเท่านั้น"

ทัศนะของมิลล์พอจะสรุปได้ว่า เรามีความปรารถนาความสุขอยู่เสมอหรือ ความสุขเป็นวัตถุประสงค์เพียงประการเดียว แห่งความปรารถนาของเรา

วิจารณ์สุขนิยมทางจิตวิทยา

1. ทศณะดังกล่าวข้างต้นไม่ค่อยจะถูกต้องการหลักของจิตวิทยานัก เพราะว่าความสุขนั้น โดยธรรมดาแล้วก็เป็นผลของความพอใจอันสืบเนื่องมาจากความปรารถนาวัตถุ เช่น เราปรารถนาวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้รับวัตถุนั้น เราก็มีความสุข จะเห็นได้ว่าความรู้สึกเป็นสุขนี้ มิใช่สิ่งที่เราต้องการเป็นอันดับแรก แต่เราต้องการวัตถุต่างหาก เมื่อเราจัดลำดับกระบวนการทางจิตวิทยาแล้ว จะได้อันดับประกอบดังนี้

1. ต้องการ (Want)
2. ทะยานอยากในวัตถุ (Desire)
3. ได้วัตถุนั้นมา (Attainment)
4. มีความสุขหรือความพอใจ (Pleasure)

2. ทฤษฎีสุขนิยมทางจิตวิทยา ซึ่งให้เห็นว่าความสุขในวัตถุมาจากความทะยานอยาก ไม่ใช่ความทะยานอยากมาจากความสุข เพราะสมปรารถนาในวัตถุ การได้รับวัตถุที่อยากได้นั้นเอง นำความสุขความเพลิดเพลินมาให้เรา

3. คำว่า ความสุขความเพลิดเพลิน (Pleasure) นั้น มี 2 นัย คือ

1. อาจหมายถึงความรู้สึกพอใจหลังจากที่ได้รับวัตถุมาแล้ว
2. วัตถุนั้นมีความสามารถในการให้ความสุขความพอใจแก่เราได้

มีปัญหาที่น่าคิดอยู่ว่า เมื่อเราต้องการวัตถุนั้น เราคำนึงถึงอะไร เราคำนึงถึงความสุข ความสะดวก สบาย อันเกิดจากวัตถุนั้นหรือไม่? เช่น คนอยากมีรถยนต์ไว้เพื่อเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เวลาไปไหนมาไหนและอยากมีบ้านไว้เป็นที่อยู่อาศัย เมื่อมีรถยนต์และบ้านแล้วก็มีความสุข เป็นอันว่าเราต้องการวัตถุไม่ใช่ต้องการความสุข

4. ซิดวิก (Sidwick) ได้ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของสุขนิยมทางจิตวิทยาไว้ว่า "แรงกระตุ้นไปสู่ความสุขนั้น ยังมีมากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สูญเสียจุดมุ่งหมายมากขึ้นเท่านั้น"

หมายความว่า ยิ่งเราแสวงหาความสุขมากเท่าใด เราจะได้รับมันน้อยลงเท่านั้น ทางที่ดีที่สุด ในการที่จะให้ได้รับความสุข คือ สัมมันต์เสียชั่วคราว อย่านึกถึงมันเมื่อเราต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อได้สิ่งที่เราต้องการแล้ว ความสุขย่อมเกิดขึ้นมาเอง

เกี่ยวกับเรื่องนี้ พุทธศาสนาก็ได้สอนไว้อย่างลึกซึ้งกว่านี้ว่า "ความสุขนั้นเป็นสิ่งที่เราไม่ต้องแสวงหา แต่ให้พยายามทำลายเหตุแห่งความทุกข์ แล้วความสุขจะเกิดขึ้นเอง

4. สุขนิยมวิวัฒนาการ (Eualutionary Hedonism)

มีนักปรัชญาจริยธรรมในกลุ่มสุขนิยมวิวัฒนาการนี้อยู่ 4 คนด้วยกัน คือ เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ เลสลีย์ สเตฟเฟ่นและอเล็กซานเดอร์ ต่อไปนี้จะได้บรรยายตามลำดับ

5. เฮอว์เบิร์ด สเปนเซอร์ (Herbert Spencer 1820 - 1903)

5.1 พัฒนาการศีลธรรม

สเปนเซอร์ ได้อธิบายไว้ว่า ศีลธรรมได้วิวัฒนาการมาจากความประพฤติอันไร้ศีลธรรมของสัตว์เดรัจฉาน มันขึ้นอยู่กับ การเจริญเติบโตและการพัฒนา สรุปว่า กฎทางศีลธรรมนั้นมาจากหลักชีววิทยา

สเปนเซอร์กล่าวว่า "หน้าที่ของศาสตร์ทางศีลธรรม ก็คือการหาข้อสรุปจากกฎของชีวิตว่า การกระทำชนิดไหนก่อให้เกิดความสุข การกระทำชนิดไหนก่อให้เกิดความทุกข์" ข้อสรุปนั้นเรียกกันว่ากฎแห่งความประพฤติ สุขนิยมของสเปนเซอร์นี้ เรียกว่าเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือมีระบบ (Scientific) ศีลธรรมเป็นผลผลิตของวิวัฒนาการส่วนกรีน (Green) เรียกสุขนิยมวิวัฒนาการนี้ว่า เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติทางศีลธรรม เพราะรวมเอาขอบข่ายทางจริยศาสตร์ลงในขอบข่ายทั่วไป เพราะถือว่าศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องสุดท้ายในวิวัฒนาการของพฤติกรรมสากล

5.2 ความประพฤติ คืออะไร

สเปนเซอร์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "ความประพฤติ หมายถึงการปรับการกระทำต่าง ๆ ไปสู่จุดหมายปลายทาง ความประพฤติ คือ พฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งปรับอินทรีย์เข้ากับสิ่งแวดล้อม สารสำคัญของชีวิตจึงอยู่ที่การปรับความสัมพันธ์ภายในกับการสัมพันธ์ภายนอกให้เป็นไปติดต่อกันไม่ขาดสาย ความประพฤติทั้งปวงย่อมนำไปสู่การส่งเสริมหรือการขัดขวางการปรับตัว เช่นนั้น มันนำไปสู่การส่งเสริมมากเท่าใดก็จะมีมากเท่านั้น มันนำไปสู่การขัดขวางมากเท่าใด ก็เลวเท่านั้น ความประพฤติดีก่อให้เกิดความสุข เพราะอินทรีย์มีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ความประพฤติชั่วก่อให้เกิดความทุกข์ เพราะอินทรีย์ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมไม่ได้

ความประพฤติแทบทุกอย่าง เป็นส่วนดีบ้างเป็นส่วนชั่วบ้าง ความประพฤติดีโดยสมบูรณ์นั้น คือ การกระทำอันก่อให้เกิดความสุขโดยส่วนเดียวไม่มีความทุกข์เจือปน หรือการกระทำที่สามารถทำให้อินทรีย์ปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนความประพฤติชั่วนั้น คือการกระทำที่ทำให้อินทรีย์ปรับปรุงตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ รัชดอลล์ (Cashdall) กล่าวแย้งว่า สุขนิยมทางจิตวิทยาอาจจะกล่าวเกินความจริงไปบ้าง คือที่กล่าวว่า ถ้าเรามุ่งแสวงหาความสุขโดยตรงเราจะพลาดจากความสุข ไม่จริงเสมอไป เพราะบางทีเราหวังความสุขอย่างใดก็ได้รับความสุขอย่างนั้นก็มี เช่นเราปลูกต้นไม้เพื่อหวังว่าจะได้

กินผล และก็ได้กินผลตามที่หวังไว้จริง ๆ แต่บางครั้งก็ไม่ได้กินผลก็มี หรือเราต้องการไป
เที่ยวหาความสนุกสนาน เราได้รับความสนุกสนานตามที่หวังไว้ก็มี เรื่องการแสวง
หาความสุขนี้ ถ้าเราได้วางแผนไว้รอบคอบแล้ว เราอาจได้รับความสุขเช่นนั้นจริง ๆ ไม่ใช่
จะสูญเสียความสุขทุกครั้งไป รัชดลยอมรับหลักการแสวงหาความสุขของสุขนิมว่ามี
ความจริง แต่ถ้ายึดจนเกินไป โดยไม่มีข้อยกเว้นเลย ก็จะเป็นการกล่าวเกินความจริงไป

สรุปความว่า ความประพฤติดีส่งเสริมชีวิตให้มีความสุขเจริญก้าวหน้า ส่วนความประพฤติชั่วก็ขัดขวางการดำเนินชีวิต ดังนั้นความประพฤติดี หรือชั่วนั้น ขึ้นอยู่กับว่ามันช่วยส่งเสริมชีวิต หรือก็ขัดขวางทางดำเนินชีวิต

5.3 อะไรคือ ความสุขและความทุกข์

สเปนเซอร์ กล่าวว่า ความสุขเป็นธรรมชาติเพิ่มชีวิต ความทุกข์ เป็นธรรมชาติลดชีวิต การกระทำที่ให้ความสุขเป็นสิ่งช่วยจรโลงชีวิต ส่วนการกระทำที่ให้ความทุกข์ เป็นสิ่งทำลายชีวิต จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต คือความสุข ส่วนจุดมุ่งหมายรองลงมา คือ ความสามารถมีชีวิตยืนยาว อยู่ได้

วิวัฒนาการ คือ การโน้มไปในการรักษาตน จุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิต คือความสุข แต่ละคนจะบรรลุความสุขได้ดีที่สุด ก็โดยการเก็บความสุขนั้นไว้ข้างหลัง และกำหนดความสนใจลงไปให้แน่นอนในเงื่อนไขหรือสาเหตุแห่งความสุข ความสุขเป็นความดีประการเดียว ไม่มีความดีอื่นใดนอกจากความสุข

5.4 อะไรคือ ลักษณะสำคัญของความรู้สึกทางศีลธรรม

สเปนเซอร์ กล่าวว่า "การควบคุมทางศีลธรรมเป็นเครื่องจูงใจให้เว้นการล่วงละเมิดทางศีลธรรม" สเปนเซอร์ถือว่าการบังคับให้มีความรู้สึกทางศีลธรรมนั้น ไม่เป็นลักษณะที่ถาวรและจะสลายลงทันที การประพฤติตามหลักศีลธรรมนั้น ควรมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งควรทำ ไม่ใช่ทำเพราะถูกบังคับ แต่ควรทำด้วยความรู้สึกสำนึกต่อหน้าที่

5.5 วิธีแสวงหาความสุข

มนุษย์เราได้ประจักษ์อยู่โดยทั่วไปแล้วว่า เราจะได้รับความสุขทั่วไปก็โดยการแสวงหาและความสุขของปัจเจกชนนั้น ส่วนหนึ่งได้รับโดยการทำประโยชน์หรือก่อให้เกิดความสุขแก่สาธารณชน ดังนั้น ความเห็นแก่ตัว โดยส่วนเดียวและความไม่เห็นแก่ตัวเลย จึงเป็นการฆ่าตัวตายเท่า ๆ กัน

ถ้าคนเห็นแก่ตัวจัด ก็เป็นการยากที่เขาจะบรรลุถึงความสุขอันยิ่งใหญ่ได้ แต่ถ้าเขาเป็นคนไม่เห็นแก่ตัวเลย โดยประการทั้งปวง เป็นผู้มีแต่ความปรานีก็ไม่สามารถจะยังบุคคลอื่นให้ถึงความสุขได้ เขาควรเป็นคนเห็นแก่ตัวบ้าง เห็นแก่ผู้อื่นบ้าง โดยวิธีนี้เท่านั้น เขาจะสามารถบรรลุถึงความสุขอันสมบูรณ์ได้เป็นส่วนตัว และสามารถทำให้ผู้อื่นบรรลุความสุขได้ด้วยอีกด้วย

ดังนั้น ความประสมประสานกันระหว่างความเห็นแก่ตัว และความเห็นแก่ผู้อื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะบรรลุถึงความสุขอันสมบูรณ์ทั้งของปัจเจกชนและสาธารณชน

5.6 ความแตกต่างระหว่างจริยศาสตร์สัมบูรณ์ กับจริยศาสตร์ สัมพัทธ์

(Defference between Absolute Ethics and Relative Ethics)

จริยศาสตร์สัมบูรณ์ กล่าวถึงหน้าที่ซึ่งช่วยสร้างชีวิตในสังคมอันสมบูรณ์ในสังคมเช่นนี้ไม่มีการบังคับกระบวนการต่าง ๆ จะเป็นไปโดยอัตโนมัติ บัณฑิตจะมีการปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมของเขา และลักษณะศีลธรรมอันสมบูรณ์ก็จะเกิดขึ้น สเปนเซอร์เชื่อว่าเมื่อถึงเวลานั้น ผลประโยชน์ของบัณฑิตจะเป็นอันเดียวกับผลประโยชน์ส่วนรวม เมตตาภรณาจะมีผลสมบูรณ์เต็มที่ และเวลานั้นจะเป็นการเริ่มต้นศักราชแห่งความสุข ความกลมกลืนอันยั่งยืนตลอดไป

ส่วนจริยศาสตร์สัมพัทธ์ หมายถึงหน้าที่ที่มีการบังคับทางศีลธรรมและเกี่ยวกับปรับปรุงตัวของบัณฑิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ไม่สมบูรณ์ เมื่อใดการปรับปรุงตัวนั้นสมบูรณ์ เมื่อนั้นคนก็จะไม่มีความรู้สึกที่ถูกบังคับให้ประพฤติตามหลักศีลธรรมอีกต่อไปสภาพบังคับเช่นนั้น จะหายไปทันที คุณธรรมจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

5.7 วิจารณ์สุขนิยมวิวัฒนาการของสเปนเซอร์

1. หลักวิวัฒนาการของสเปนเซอร์ เรานำมาใช้กับความเจริญเติบโตของศีลธรรมได้ แต่นำมาใช้กับบ่อเกิดของศีลธรรมไม่ได้เพราะว่า ศีลธรรมไม่อาจวิวัฒนาการมาจากพื้นฐานอันไม่ใช่ศีลธรรมได้ คุณค่าทางศีลธรรมก็ไม่ได้วิวัฒนาการมาจากข้อเท็จจริงทางชีววิทยา หลักวิวัฒนาการไม่อาจสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นได้เลย แต่มันสามารถเพียงแต่นำสิ่งที่แฝงตัวอยู่หรือมีอยู่แล้วให้ค่อย ๆ เปิดเผยตัวเจริญขึ้นทีละน้อยเท่านั้นเอง

2. หลักของวิวัฒนาการทางชีววิทยานั้นไม่สามารถนำมาใช้กับศีลธรรมได้ เพราะชีววิทยาถืออุดมคติที่ว่า "ผู้ที่เหมาะสมที่สุดย่อมอยู่ได้นั้นหมายถึงชัยชนะของผู้แข็งแรงที่สุด" แต่ในทางศีลธรรมหมายถึงความสูงเด่นแห่งอุดมคติทางศีลธรรม คือ มีศีลธรรมดีที่สุดและรวมถึงการคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอที่สุดด้วย

3. วิวัฒนาการทางชีววิทยา หมายถึง ความจำเป็นทางกาย อินทรีย์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมและในวิวัฒนาการทางชีววิทยานั้น ไม่มีขอบเขตสำหรับเจตจำนง อิสระแต่วิวัฒนาการทางศีลธรรม หมายถึง อิสรภาพแห่งเจตจำนง ความก้าวหน้าทางศีลธรรมส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม แต่ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปัญญาอันเห็นแจ้งในคุณค่าของศีลธรรมและเจตจำนงของบุคคล ดังนั้นวิวัฒนาการทางศีลธรรมจึงไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการทางชีววิทยา

4. การตีความเรื่องความสุขความทุกข์ทางชีววิทยาของสเปนเซอร์นั้น ไม่มีเหตุผลพอที่จะเชื่อถือได้ อริสโตเติล ถือว่าความสุขเกิดจากการทำหน้าที่เหมาะสมของพลังชีวิต ส่วนความทุกข์เกิดจากการทำหน้าที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไปของพลังชีวิต สิ่งที่ทำให้ความสุขมิใช่สิ่งส่งเสริมสุขภาพเสมอไป เพราะว่าสุขภาพเป็นเรื่องความสมดุลย์ระหว่างความต้องการและการสนองความต้องการ ความสุขและความทุกข์ การกระทำที่มีประโยชน์มากมาย มิได้ทำให้คนรู้สึกเป็นสุขแต่ประการใด บางอย่างก่อให้เกิดความทุกข์เสียอีก เช่น ต้องทุกข์เพราะทำงานหนัก เป็นต้น

5. สเปนเซอร์ ไม่สามารถให้เหตุผลที่ตีพอกเกี่ยวกับเรื่องความสำนึกในหน้าที่ หรือการบังคับทางศีลธรรม เขาถือว่ามันเป็นสิ่งชั่วคราว ข้อคิดเห็นนี้ยังผิดอยู่มาก ความจริงแล้วการบังคับทางศีลธรรมนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและถาวร ความก้าวหน้าทางศีลธรรมยิ่งใหญ่ขึ้น อุดมคติทางศีลธรรมก็ยิ่งสูงขึ้นและความรับผิดชอบทางศีลธรรมยิ่งต้องลึกซึ้งลงไป อุดมคติทางศีลธรรมไม่มีขอบเขตจำกัด ไคร ๆ ไม่อาจรู้แจ้งสมบูรณ์ได้ในชีวิตเดียว เพราะฉะนั้น ความรับผิดชอบทางศีลธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและถาวรของความรู้สึกทางศีลธรรม

6. อุดมคติทางจริยศาสตร์สัมบูรณ์ของสเปนเซอร์เป็นเพียงความฝันอันไม่อาจเป็นจริงได้ในโลกนี้ มัวร์ฮีด (Muirhead) ได้กล่าวไว้ว่า "อุดมคติ แห่งวิวัฒนาการไม่ค่อยเป็นสภาวะที่สมดุลย์เลย เมื่อไรก็ตาม สังคมได้บรรลุถึงสภาพความสมดุลย์เมื่อมันจะมีพลังใหม่มารบกวนให้เสียดุลย์อีกจนได้"

ความเข้าใจของสเปนเซอร์คือ ความกลมกลืนกันระหว่างปัจเจกชนกับสังคม ซึ่งสามารถกำจัดความขัดแย้ง มีความกระเสือกกระสนมีความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จริยศาสตร์สัมบูรณ์ของสเปนเซอร์จึงไม่ได้ให้แสงสว่างใด ๆ แก่ชีวิตเลยและเราก็จะไม่สามารถบรรลุความสุขสงบตามที่สเปนเซอร์ใฝ่ฝัน สังคมของมนุษย์ยังคงยุ่งเหยิงต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

6. เลสลีย์ สเตฟเฟ่น (Leslie Stephen 1832 - 1904)

ทัศนะชีวิตของเลสลีย์ สเตฟเฟ่น เขาถือว่าจุดมุ่งหมายอันสูงสุดของชีวิต ไม่ใช่ความสุขอันยิ่งใหญ่ของมวลชนตามที่มิลล์และเบนแธมมุ่งหมาย และไม่ใช่ความยืนยาวและความไพศาลของชีวิตที่สเปนเซอร์เข้าใจ แต่หมายถึงสุขภาพหรือความเพียงพอแห่งองค์พหุทางสังคมมาตรฐาน ที่มีเหตุผลหรือเป็นระบบนั้น ไม่ใช่ความสุข แต่เป็นสุขภาพ สิ่งที่ดีกว่าก็คือ สิ่งที่ทำให้เกิดสุขภาพแก่สังคม หรือความมั่นคงของสังคม สิ่งที่ดีคือสิ่งที่เป็นอันตรายแก่สังคม สุขภาพและความสุขแยกออกจากกันไม่ได้ มันต้องไปด้วยกัน

6.1 ทรรศนะทางศีลธรรม

เลสลีย์ สเตฟเฟน ถือว่าหลักศีลธรรมนั้นเป็นปัจจัยให้สังคมมีชีวิตต่อไป หลักศีลธรรมก่อให้เกิดความมั่นคงแก่สังคม มโนธรรมก็เป็นเสียงสะท้อนที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ เมตตากากรุณาเป็นธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด มนุษย์จึงควรเป็นผู้มีเมตตากากรุณาต่อคนทั่วไป เพราะคนทุกคนเป็นหน่วยของสังคม

สเตฟเฟน ปฏิเสธจริยศาสตร์สัมบูรณ์ของสเปนเซอร์ เขาเชื่อว่ามนุษย์จะบรรลุจุดมุ่งหมายอันสูงสุดไม่ได้เด็ดขาด เขายอมรับว่าสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้รับนั้น คือ ความมั่นคงหรือสุขภาพ ความสมดุลย์ ความพอ ซึ่งเป็นจุดหมายที่พอจะหวังได้ เขาถือเอาคุณธรรมเป็นความพอของปัจเจกชนเพื่อธำรงไว้ซึ่งความสมดุลย์ทางสังคม

สเตฟเฟน ยอมรับความต้องการพึงพาศักดิ์กันของปัจเจกชนในสังคม เขากล่าวว่ากฎทางศีลธรรมเป็นปัจจัยให้เกิดสวัสดิภาพทางสังคม กฎทางศีลธรรมหมายถึงสมบัติของเนื้อเยื่อทางสังคม

๘.๒ วิจารณ์สุขนิยมวิวัฒนาการของสเตฟเฟน

๑. เมื่อเลสลีย์ สเตฟเฟน ถือเอาสุขภาพขององค์คาบทางสังคมเป็นมาตรฐานทางศีลธรรม เขากล่าวเพียงในทางปฏิบัติเท่านั้น เพราะว่าสุขภาพของสังคมมิได้หมายถึงความสุขของปัจเจกชนเสมอไป แม้ว่ามันจะเป็นปัจเจกชนให้เกิดความสุข ก็ตาม

๒. ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกชนกับสังคม ไม่สามารถจะให้กลมกลืนกันได้จากทัศนคติความสุข แต่อาจให้กลมกลืนกันได้จากทัศนคติความสมบูรณ์ หรือความรู้แจ้งตนเอง ความรู้แจ้งตนเองหมายถึงความรู้แจ้งซึ่งตัวคนที่มีอุดมคติ ตัวคนที่มีอุดมคติคือตัวคนที่มีเหตุผล

๓. ความดีส่วนบุคคลเป็นความดีของสังคมเหมือนกัน ความดีอันสูงสุดเป็นส่วนบุคคลก็เป็นส่วนของสังคมเช่นเดียวกัน

สรุปแล้ว สเตฟเฟน ยอมรับความดี ความสุข ความสมบูรณ์ ฯลฯ เท่าที่มนุษย์ได้รับหรือประสบอยู่เท่านั้น ซึ่งทัศนคติควรเป็นสุขนิยมแบบประจักษ์มากกว่าจะเป็นสุขนิยมวิวัฒนาการ

๗. สุขนิยมวิวัฒนาการของอเล็กซานเดอร์ (Alexander, Samuel 1859 - 1938)

อเล็กซานเดอร์ ถือเอาระเบียบความประพฤติที่ได้ปรับปรุงสมบูรณ์แล้ว ว่าเป็นความดีอันสูงสุด อุดมคติทางศีลธรรมเป็นเครื่องวัดการกระทำของบุคคล จะนับว่าดีหรือชั่วแค่ไหน เพียงไร ก็สุดแล้วแต่อุดมคติทางศีลธรรม

อเล็กซานเดอร์ กล่าวว่า "อุดมคติทางศีลธรรมนี้ก็คือระเบียบแห่งความประพฤติ"

ได้รับการปรับปรุงแล้ว ความคิดก็คือการปรับปรุงในส่วนที่ให้เกิดความสมดุลแล้วทั้งหมด”
การปรับปรุงที่สมบูรณ์ของความประพฤติของปัจเจกชนในสังคมที่มีต่อกัน และการกำจัดเสียซึ่งความขัดแย้งระหว่างปัจเจกชนกับสังคมนั้นย่อมก่อให้เกิดความดีอันสูงสุด ความสมดุลทางสังคมเป็นอุดมคติทางศีลธรรม ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกชนกับกลุ่มบุคคลนั้นเป็นอุปสรรคของความสมดุลทางสังคม

อเล็กซานเดอร์ถือว่าชีวิตทางศีลธรรมของมนุษย์นั้นมีการบวนการเลือกสรรตามธรรมชาติอยู่ ซึ่งในกระบวนการนี้ ความประพฤติที่สมควร และที่สมดุลมากที่สุดจะถูกพิทักษ์รักษาไว้ เราเรียกสิ่งนี้ว่า การเลือกสรรตามธรรมชาติในศีลธรรม

อเล็กซานเดอร์ กล่าวไว้ว่า “สังคมแห่งการเลือกสรรตามธรรมชาตินั้น ย่อมดำเนินไปในงานของมนุษย์ ไม่ใช่เพื่อต่อต้านผู้ที่อ่อนแอกว่า แต่เพื่อต่อต้านอุดมคติชีวิตวิถีชีวิต”

ในวิวัฒนาการทางชีววิทยา ยังมีการกำจัดผู้ที่อ่อนแอกว่าด้วยพลังอันป่าเถื่อน แต่ในวิวัฒนาการทางศีลธรรมนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงอุดมคติที่ต่ำกว่า โดยอุดมคติอันสูงกว่าด้วยการชักนำอย่างละมุนละม่อมและการศึกษาเล่าเรียน การชักนำอย่างละมุนละม่อมนำไปสู่การทำลายศัตรู (คือความชั่ว)

ด้วยประการดังกล่าวมานี้ อเล็กซานเดอร์ จึงอธิบายถึงปฏิกิริยาแห่งอุดมคติทางศีลธรรม โดยกระบวนการแห่งการเลือกสรรตามธรรมชาติ

7.1 วิจารณ์อุษนิยมวิวัฒนาการของอเล็กซานเดอร์

1. ทักษะของ อเล็กซานเดอร์โดยสาระสำคัญแล้ว ก็เหมือนกันกับเลสโตสเฟเฟน ทำไมเราจึงต้องถือว่า ความสมดุลแห่งระเบียบสังคมเป็นความดีอันสูงสุด และทำไมเราต้องสนับสนุน ความสมดุลของสังคม คำตอบก็คือ ความสมดุลของสังคมเป็นความดี ฉะนั้นประเทศประชาธิปไตยจึงพยายามทำลายความเหลื่อมล้ำของบุคคลในสังคม เพื่อมิให้มีช่องว่าง ระหว่างชนชั้นมากเกินไป

2. ข้อเสนอของอเล็กซานเดอร์เกี่ยวกับการเลือกสรรตามธรรมชาติต่อศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องส่วนบุคคล แต่ในวิชาการทางศีลธรรมนั้น ไม่ได้หมายความว่าผู้เข้มแข็งที่สุดจะต้องอยู่ และผู้ที่อ่อนแอจะต้องถูกทำลาย แต่มันหมายถึงชัยชนะของอุดมคติอันสูงสุด ซึ่งจะถือว่าเป็นการเลือกสรรตามธรรมชาติไม่ได้ นี่คือ การยอมรับอย่างตรงไปตรงมาถึงความล้มเหลวของทักษะ ทางชีววิทยา ที่ต้องการอธิบายถึงคุณค่าทางศีลธรรม

ส่วนดีของสุขนิยม

1. สุขนิยมย้ำให้เห็นว่า มนุษย์ต้องการความสุขอันเกิดจากประสาทสัมผัส ความสุขของมนุษย์ขึ้นอยู่กับแรงกระตุ้นความรู้สึกและอารมณ์
  2. ความดีอันประกอบด้วยเหตุผลทั้งหมด จะต้องมีความสุขติดตามมาเสมอ ความสุขมิใช่เป็นความดีในตัวมันเอง แต่เป็นธรรมชาติทางศีลธรรมและแสดงออกซึ่งความดี ความทุกข์ก็มิใช่ความชั่วในตัวมันเอง แต่เป็นธรรมชาติทางศีลธรรมและแสดงออกซึ่งความชั่ว ความสุขเป็นความรู้สึกแห่งคุณค่าที่มีอยู่จริง ส่วนความทุกข์เป็นความรู้สึกถึงคุณค่าในทางปฏิเสธ แต่ความสุขเองก็ไม่มีคุณค่าอะไร วัตถุที่ต้องการนั้นต่างหากที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ถ้ามันไม่มีคุณค่าแล้ว คนจะต้องการมันไปทำไม
  3. สุขนิยมแบบเห็นแก่ตัว ถือว่าความสุขของปัจเจกชนเป็นความดีอันสูงสุด จุดมุ่งหมายจะต้องเป็นรูปแห่งความดีส่วนบุคคล บุคคลจะต้องประจักษ์ในความดีในชีวิตของเขา
  4. สุขนิยมแบบประโยชน์นิยม ถือว่าความสุขอันยิ่งใหญ่ที่สุดของบุคคลจำนวนมากที่สุด เป็นความดีอันสูงสุด นี่ก็เป็นความจริงอยู่มากเหมือนกัน เพราะความดีไม่เพียงแต่เป็นความดีส่วนบุคคลเท่านั้น ควรเป็นความดีสำหรับคนทั่ว ๆ ไปด้วย
- ดังนั้น ความดีอันสูงสุดควรจะเป็นความดีส่วนบุคคลและความดีส่วนรวมควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพื่อว่าปัจเจกชนจักไม่มุ่งมองแต่ความดีเพื่อตนเองฝ่ายเดียว จักได้เหยียดความสุขดีเพื่อคนอื่นด้วย

ส่วนเสียของสุขนิยม

1. สุขนิยมย้ำถึงความจริงทางประจักษ์นิยมมากเกินไปจนขาดเหตุผลที่ถูกต้อง
2. ความรู้สึกเป็นเรื่องของชีวิตทางศีลธรรม แต่เหตุผลก็ได้ให้รูปแบบที่ดีของชีวิตทางศีลธรรม ดังนั้น ศีลธรรม จึงขึ้นอยู่กับความรู้จักเอาเหตุผลมาควบคุมความรู้สึกให้เป็นไปตามอุดมคติทางศีลธรรม

8. ประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

ลัทธิประโยชน์นิยมเป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งเป็นคำสอนที่ว่าด้วยความสุขสูงสุดและมีปริมาณมากที่สุด หรือความสุขที่สูงสุดของคนจำนวนมากที่สุด ถือว่าเป็นมาตรฐานอันสูงสุดทางศีลธรรม ลัทธินี้มุ่งจะปรับปรุงการกระทำ อุบนิสัยและความประพฤติของมนุษย์ และส่งเสริมให้สร้างอุดมคติ เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่คนเป็นจำนวนมาก และปรับปรุงชีวิตทางสังคมให้ดีขึ้น

มีนักปรัชญาจริยธรรมที่อยู่ในกลุ่มลัทธิประโยชน์นิยมนี้ 3 คนด้วยกัน คือ

เบนธัม, มิลล์ และชิทวิช ดังเราจะได้ศึกษาตามลำดับ

๑. เจรีมี เบนธัม (Jeremy Bentham 1748 - 1832)

๑.1 ลัทธิประโยชน์นิยมอย่างหยาบของเบนธัม (Cross Utilitarianism of Bentham)

หลักประโยชน์นิยมนี้ตรงกันข้ามกับ ลัทธิผู้ถือตันโคชและลัทธิสัญญาชาตานิยม เบนธัมได้อธิบายว่า "ประโยชน์" นั้น หมายถึงคุณสมบัติทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปเพื่อคุณประโยชน์ ผลประโยชน์ ความเพลิดเพลิน ความดี หรือความสุข เพื่อป้องกันมิให้ความทุกข์ ความเดือดร้อน ความไม่สบายและความชั่วเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง"

ดังนั้น หลักการของประโยชน์นิยมจึงมีค่าเท่ากับความดีที่ประกอบด้วยความสุข ความเพลิดเพลิน และการหลีกเลี่ยงจากความชั่วที่เต็มไปด้วยความทุกข์นานาประการ

เบนธัม ไม่ได้เป็นนักสุขนิยมทางจริยศาสตร์ แต่เขาเป็นนักสุขนิยมทางจิตวิทยา เพราะว่ายอมรับความปรารถนา เพื่อความสุข และความเกลียดชังความทุกข์ซึ่งเกิดมาจากการกระทำของมนุษยชาติทั้งหมด เขากล่าวว่า "ธรรมชาติได้จัดสรรให้มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของหลักสำคัญ ๒ ประการ คือ ความสุขและความทุกข์ ความสุขและความทุกข์เหล่านี้เองที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ"

อีกอย่างหนึ่ง ความสุขและความทุกข์ ยังครอบครองเราอยู่ในขณะที่เราทำ พูด และคิด การแยกตนเองออกจากการควบคุมของความสุขและความทุกข์ จะได้รับการกระตุ้นจากความสุขและความทุกข์นั่นเอง

โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์เกลียดชังความทุกข์ ความผิดหวัง และต้องการความสุข ฉะนั้น การต้องการความสุข จึงเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งที่ควรแสวงหา เบนธัม เห็นว่า สุขนิยมทางจริยศาสตร์ มีสุขนิยมทางจิตวิทยาเป็นรากฐาน

เบนธัมเชื่อว่าการคำนวณความสุข โดยกล่าวว่า "ลองเอาความสุขและความทุกข์มาชั่งดู ถ้าความสุขมากกว่า แสดงว่าการกระทำนั้นถูก ถ้าความทุกข์มากกว่า แสดงว่าการกระทำนั้นผิด กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ กรรมดีมีผลเป็นสุข กรรมชั่วมีผลเป็นทุกข์"

นี่แสดงให้เห็นว่า เบนธัม ถือเอาความสุขหรือความทุกข์มาเป็นมาตรฐานแห่งการกระทำว่า ถูกหรือผิด ความถูกให้ผลเป็นสุข ความผิดให้ผลเป็นทุกข์

ประโยชน์นิยม ของเบนธัมนี้ จึงเป็นประโยชน์นิยมอย่างหยาบ เพราะเขาไม่ยอมรับความแตกต่างทางคุณภาพระหว่างความสุขด้วยกัน เพราะตามความจริงแล้ว แม้จะมีความดีความสุขเท่ากันในด้านปริมาณ แต่คุณภาพแห่งความสุขย่อมไม่เท่ากัน เช่นความสุขอันเกิดจากการเล่นการพนัน หรือความสุขอันเกิดจากการสูบบุหรี่อื่น กับความสุขอันเกิดจากการ

ประกอบกรรมดี เช่น ช่วยเหลือคนยากจน หรือการทำบุญให้ทานรักษาศีลและเจริญภาวนา ตามหลักศาสนา คุณภาพของความสุขทั้งสองอย่างย่อมไม่เท่ากัน

แต่เบนแรมกล่าวว่า "ความสุขอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเหมือนกัน เมื่อมันเท่ากันในด้านปริมาณ"

สำหรับความสุขที่บริสุทธิ์นั้น เบนแรมกล่าวว่า "ความสุขจัดว่า บริสุทธิ์ เมื่อมันไม่เจือด้วยความทุกข์"

ถึงแม้ว่า เบนแรม จะสนับสนุนลัทธิ ประโยชน์นิยม ที่มุ่งถือเอาประโยชน์สุขในวงกว้าง คือประโยชน์สุขสำหรับคนเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่เขาก็รู้จักอย่างแจ่มแจ้งแล้วว่าธรรมชาติของมนุษย์ มีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เขาจึงกล่าวว่าการได้ความสุขอันยิ่งใหญ่เพื่อคนนั้นเป็นวัตถุประสงค์อันสำคัญ สำหรับผู้มีเหตุผลทุกคน เพราะทุกคนอยู่ใกล้ตนเองมากกว่าคนอื่น และคนอื่นไม่อาจจะรู้จักสุข ทุกข์ของคนยิ่งกว่าตัวเราเอง

ดังนั้น ตัวเองจึงมีความเกี่ยวข้องกับตนเองอย่างใกล้ชิด ผลประโยชน์ของคนจึงต้องมาก่อนผลประโยชน์ผู้อื่น การที่มนุษย์เห็นแก่ตัวโดยธรรมชาตินั้น เบนแรมได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า "อย่าคิดว่าใคร เขาจะกระตือรือร้นช่วยท่าน นอกจากการช่วยนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เขา คือ เขามองเห็นประโยชน์ที่เขาจะได้รับอย่างแจ่มแจ้งแล้ว มนุษย์ไม่เคยคิดจะช่วยเหลือใครเปล่า ๆ ธรรมชาติของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นด้วย วัตถุประสงค์ปัจจุบันนี้เอง ถ้าเขาจะช่วยท่านก็ต่อเมื่อเขาแน่ใจว่าเป็นการช่วยเหลือตัวเขาเองด้วยเท่านั้น"

เมื่อเราพิจารณาตามข้อความดังกล่าวข้างต้นนี้ ก็เกิดปัญหาขึ้นมาว่า ถ้ามนุษย์เป็นผู้เห็นแก่ตัวโดยธรรมชาติแล้ว ทำไมเขาจึงต้องแสวงหาความสุข เพื่อผู้อื่น ทำไมเขาจึงสนับสนุนส่งเสริมความสุขของคนทั่วไป

ทำไมเขาจึงควรเสียสละความสุขของตน เพื่อความสุขของผู้อื่น

เบนแรมได้อธิบายเรื่องนี้ โดยอาศัยเหตุผลภายนอก 4 ประการ คือ

1. เหตุผลทางกาย
2. เหตุผลทางการปกครอง
3. เหตุผลทางสังคม
4. เหตุผลทางศาสนา

1. เหตุผลทางกายนั้น เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยทางกาย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามกฎธรรมชาติ เช่นกฎการรักษาสุขภาพเมื่อป่วยว่า ควรรับประทานอาหารที่สะอาด ให้คุณค่าทางอาหารแก่เรา หรืออีกอย่างหนึ่ง ควรรู้จักประมาณในการบริโภค ถ้าเราขาดความพอดีหรือเกินพอดีแล้ว โรคภัยไข้เจ็บก็ติดตามมาอย่างแน่นอน

2. เหตุผลทางการปกครอง หมายถึงการที่บุคคลปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองย่อมได้รับความยุติธรรมจากรัฐ มีความสุขและปลอดภัยในชีวิต ส่วนผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ ย่อมได้รับโทษตามความเหมาะสมแห่งความผิดที่ตนล่วงละเมิดที่คนนี้ ช่วยป้องกันปัจเจกชนไม่ให้ล่วงละเมิดกฎหมายของรัฐและสิทธิของผู้อื่น

3. เหตุผลทางสังคม ข้อนี้หมายถึงการปฏิบัติตนต่อสังคมที่ตนสังกัด ผู้เห็นแก่ตัวย่อมไม่ได้รับความเคารพนับถือจากสังคม ส่วนผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ย่อมได้รับความเคารพ ยกย่อง และนับถือจากสังคม ที่คนเหล่านี้ทำให้ปัจเจกชนลดความเห็นแก่ตัวได้บ้าง

4. เหตุผลทางศาสนา ข้อนี้หมายถึงความกลัวที่จะได้รับโทษจากผลแห่งกรรมชั่วที่ตนได้กระทำให้ และมีความหวังที่จะได้รับผลแห่งกรรมดีเป็นรางวัล กล่าวคือทำความชั่วแล้ว กลัวว่าจะไปตกนรกและทำความดีแล้ว หวังว่าจะได้ไปเกิดในสวรรค์

สรุปแล้วหลักการทั้ง 4 ประการนี้ มีส่วนช่วยให้ปัจเจกชนรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวมลดความเห็นแก่ตัวลงได้บ้างที่ละน้อย

9.2 วิจารณ์ประโยชน์นิยมอย่างหยابของเบนธัม (*Criticism of Cross Utilitarianism of Bentham*)

ลัทธิประโยชน์นิยมของเบนธัม มีข้อบกพร่องพอจะวิจารณ์ได้ดังนี้

1. เบนธัมสนับสนุนสุขนิยมทางจิตวิทยา ซึ่งมีข้อบกพร่องอยู่ว่า ความปรารถนาของเราเดิมทีเดียว ต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง การได้วัตถุนั้นมาสมความปรารถนาก็มีความสุข แสดงว่า เราปรารถนาวัตถุ วัตถุเป็นป่อเกิดความสุข การที่เราแสวงหาความสุข ก็ไม่มีความหมายอะไร ยิ่งเราแสวงหาความสุขมากขึ้นเท่าใด เราก็จะได้รับความสุขน้อยลงเท่านั้น

ดังนั้นสุขนิยมทางจิตวิทยาจึงไม่จำเป็นต้องมาเกี่ยวข้องกับสุขนิยมทางจริยศาสตร์

2. เบนธัม มองเห็นความสุขและความทุกข์ในฐานะเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้และมีปริมาณวัดได้ด้วย แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ความสุขและความทุกข์เป็นความรู้สึกทางใจล้วน ๆ ความสุขและความทุกข์เป็นเรื่องมีเฉพาะบุคคลเป็นราย ๆ ไป ไม่สามารถวัดด้วยเครื่องวัดชนิดใดได้และเป็นเรื่องที่ยื่นอยู่กับบุคคล อารมณ์ และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ดังนั้น การวัดความสุขและความทุกข์ตามทัศนะของเบนแรม จึงไม่มีใครปฏิบัติตามได้

3. เบนแรม ได้สนับสนุนสุนิยมแบบเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น แต่เขามีได้เสนอแนะวิธีการและเหตุผลใด ๆ ให้เราแสวงหาความสุขทั่วไป เขาคิดแต่เพียงว่า โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว ด้วยเหตุนี้ เขาจึงกล่าวว่า "การได้รับส่วนแห่งความสุขที่มากที่สุด เพื่อตนเองนั้น เป็นวัตถุประสงค์ของผู้มีเหตุผลทุกคน คนทุกคนอยู่ใกล้ตัวเองมากกว่าผู้อื่น"

4. เบนแรม ได้พูดถึงความสุขสำหรับคนจำนวนมาก แต่ไม่สามารถชี้ให้เราเห็นความแตกต่างทางคุณภาพของความสุขทางสติปัญญา และสุนทรียะ ซึ่งมีค่าเหนือความสุขทางผัสสะ โดยการเปรียบเทียบทางคุณภาพ เพราะมันสามารถทำให้เกิดความพอใจที่สูงกว่าและตั้งอยู่ได้นานกว่า ส่วนความทางผัสสะนั้นต่ำกว่า เพราะไปสนองความต้องการทางผัสสะและเป็นไปเพื่อความมัวเมาและหลงผิด

5. เหตุผลภายนอก 4 ประการ ดังกล่าวนั้น ไม่สามารถเปลี่ยนความเห็นแก่ตัวให้เป็นความเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นได้ ดังนั้นเหตุผลภายนอกสามารถเพียงสร้างข้อบังคับทางกายได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถทำให้คนมีความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมได้เลย

10. ประโยชน์นิยมอย่างละเอียดของมิลล์ (John Stuart Mill 1806-1873)

มิลล์ เป็นนักปรัชญาจริยธรรมชาวอังกฤษ ได้อธิบายให้เราทราบว่าคุณประโยชน์นิยม ต้องการให้มนุษย์เป็นคนมีใจไม่ลำเอียงอย่างแท้จริงระหว่างความสุขและความทุกข์ผู้อื่น และให้มีจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ทฤษฎีนี้มีแนวโน้มไปเพื่อพิสูจน์ความประพฤติก่อประโยชน์สุขของมนุษย์ และช่วยให้มนุษย์มีความคิดกว้างขวางในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไป

มิลล์ถือว่าความสุขสูงสุดและมีปริมาณมากที่สุด ความสุขชั้นต่าง ๆ มีความแตกต่างกันทางคุณภาพ ความสุขที่เกิดจากการใช้สติปัญญาในทางสร้างสรรค์สูงกว่าดีกว่า และประเสริฐกว่า ความสุขทางประสาทสัมผัสถ้าคนเราได้รับความสุขทั้งสองอย่างในขณะเดียวกัน คนฉลาดย่อมเลือกเอาความสุขที่สูงกว่า ดีกว่าและประเสริฐกว่า ไม่มีคนฉลาดคนใดจะเห็นด้วยกับคนโง่ ไม่มีผู้มีมโนธรรมคนใดจะเห็นด้วยกับคนเห็นแก่ตัว การเป็นโสเครติสที่หมอมโซยังดีกว่าเป็นคนโง่ที่อ้วนพี

เราควรแสวงหาความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและมีปริมาณมากที่สุด และความสุขนี้ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตัว หากขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของมนุษยชาติ จริยศาสตร์ของมิลล์ จึงเรียกว่า Utilitarianism (ประโยชน์นิยม) นอกจากนี้ มิลล์ยังถือว่าความสุขเกิดจากการกระทำที่ถูกต้อง ส่วนความทุกข์เกิดจากการทำความผิด ดังนั้น ความสุขจึงเป็นจุดมุ่ง

หมายเพียงประการแห่งการกระทำต่าง ๆ ความสุขความเพลิดเพลินและการพ้นจากความทุกข์ เป็นสิ่งเดียวที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา เพราะเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด มิลล์ ถือว่า คุณธรรม สุขภาพ ความรักเกียรติและอื่น ๆ เป็นเพียงวิธีการไปสู่ความสุข เขามีได้ถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าในตัวเอง (Intrinsic values) เขาถือเอาความสุขเป็นมาตรฐานวัดความถูกต้องหรือความผิด ถ้ามีผลเป็นสุขก็ถือว่าทำถูก ถ้ามีผลเป็นทุกข์ก็ถือว่าทำผิด นี่คือนิยามแท้ เบเนเชมก็มีความคิดเห็นอย่างนี้เหมือนกัน

ประโยชน์นิยมของมิลล์มีรากฐานอยู่ที่สุขนิยมทางจิตวิทยา เขาได้พิสูจน์สุขนิยมทางจิตวิทยาไว้ดังนี้ ความอยากได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งและการแสวงหาสิ่งที่หึงพอใจ การคิดถึงสิ่งที่น่าปรารถนาและการคิดถึงมันในฐานะเป็นความสุขนั้น เป็นสิ่งเดียวกันกับข้อความที่ว่า "เราต้องการความสุข" คนทุกคนต้องการความสุข ดังนั้น ความสุขจึงเป็นสิ่งที่ต้องการของคน

มิลล์ ยอมรับความแตกต่างทางคุณภาพของความสุขและชี้ให้เห็นว่าความสุขมีคุณภาพแตกต่างกัน ความแตกต่างทางคุณภาพนั้นไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณ และถือว่าความแตกต่างปริมาณ

มิลล์กล่าวว่า เมื่อถือเอาประโยชน์หลักแล้ว ความจริงมีอยู่ว่าความสุขบางอย่างนั้น น่าปรารถนาและมีคุณค่ากว่าความสุขบางอย่าง นับเป็นความไม่เสมอภาคยิ่งที่จะตีค่าของสิ่งทั้งปวงว่ามีค่าเท่ากัน และเห็นคุณภาพมีค่าเท่ากับปริมาณ ไม่ถูกต้องเลยที่จะตีค่าของความสุขว่า ขึ้นอยู่กับปริมาณอย่างเดียวด้วยเหตุนี้ ลัทธิของมิลล์จึงเรียกว่าประโยชน์นิยมอย่างละเอียด ปัญหาต่อไปของมิลล์ มีอยู่ว่า อะไรเป็นเครื่องทดสอบคุณภาพของความสุข คำตอบก็คือ ความสุขที่ถูกต้องทางศีลธรรมถือว่า เป็นความสุขที่มีคุณภาพสูงกว่า ถ้าความสุขนั้นถูกต้องตามศีลธรรมทั้งสองอย่าง จะให้ทดสอบคุณภาพได้อย่างไร มิลล์ ตอบว่า ให้พิจารณาถึงจิตใจหรืออินทรีย์ สุขใดที่ทำให้จิตใจหรืออินทรีย์สูงขึ้น สุขนั้นถือว่ามีความคุณภาพสูงกว่า มีมนุษย์ส่วนน้อยเท่านั้นที่จะเปลี่ยนใจมาพอใจในความสุขเยี่ยงสัตว์ดิรัจฉาน

มิลล์เห็นว่า โดยปกติแล้ว มนุษย์พอใจในความสุขเยี่ยงมนุษย์และแม้ว่าจะมีความทุกข์ทรมานอย่างมนุษย์เขายังพอใจยินดีรับความทุกข์นั้นมากกว่าจะยินดีรับความสุขเยี่ยงสัตว์ดิรัจฉาน ความรู้สึกในเกียรติศักดิ์ (Sense of Dignity) นั้น เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน

10.1 อะไร คือ มาตรฐานของประโยชน์นิยม

ตามทัศนะของมิลล์ มาตรฐานของประโยชน์นิยมนั้น มีใช้อยู่ที่ความสุขอันยิ่งใหญ่ที่สุดของปัจเจกชน แต่หมายถึงความสุขอันยิ่งใหญ่ของส่วนรวม ระหว่างความสุขของตนและมีความสุขของผู้อื่นนั้น ประโยชน์นิยมแสดงทัศนะไว้ว่า ควรได้รับประโยชน์ด้วยกันเท่า ๆ

กัน ดังคำสอนของพระเยซู ซึ่งแสดงถึงเรื่องการได้รับประโยชน์นี้ว่า “จงปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่เราต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อเราและจงรักเพื่อนบ้านเหมือนกับรักตนเอง” คำสอนของพระเยซูในเรื่องนี้ แสดงให้เห็นอุดมคติอันสมบูรณ์ของศีลธรรมในแง่ของประโยชน์นิยม

พระพุทธเจ้า ก็ทรงสอนเรื่องทำนองนี้เหมือนกัน ดังพุทธภาษิตที่ว่า “พึงสละทรัพย์เพื่อรักอวัยวะ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต พึงสละทั้งทรัพย์ อวัยวะและชีวิตเพื่อรักษาธรรม คือ ความถูกต้องเอาไว้” การรักษารธรรมเอาไว้ ก็เพื่อประโยชน์ผู้อื่นและประโยชน์ตนพร้อม ๆ กันไป

อะไรเล่า คือ พลังทางศีลธรรมซึ่งผูกพันบุคคลอยู่ในสังคมและทำไมเราจึงต้องสนับสนุนความสุขทั่วไป มิลล์ได้ตอบไว้ว่า มีเหตุผลอยู่ 2 ประการ ที่เราต้องประพฤติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมคือ

1. เหตุผลภายนอก
2. เหตุผลภายใน

เหตุผลภายนอก คือ เหตุผลทางกาย ทางสังคม ทางการปกครอง และทางศาสนา (มีความเห็นเหมือนกันกับเบนแรม)

เหตุผลภายใน คือ มโนธรรม อันได้แก่ความเมตตากรุณา ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติเราจะเห็นได้ว่า มิลล์ มีความคิดเห็นทางจริยศาสตร์ ก้าวหน้าไปไกลกว่าเบนแรม ที่ยอมรับแต่เพียงเหตุผลภายนอก ซึ่งเหตุผลเหล่านี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนของปัจเจกชนเท่านั้น มิลล์ จึงได้เพิ่มเหตุผลภายในเข้าไปอีกอย่างหนึ่งคือ มโนธรรม (Conscience) มโนธรรม คือ ความรู้สึกรับผิดชอบ ชั่วดีระดับสูงทางศีลธรรม

10.2 วิจารณ์ประโยชน์นิยมอย่างละเอียด

1. คำสอนของมิลล์ เป็นสุขนิยมซึ่งมีรากฐานอยู่ที่การมองปัญหาเพียงด้านเดียวเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ คือ เห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความรู้สึก ดังนั้น จึงหลงใหลมัวเมาในความสุข ความเพลิดเพลินว่า เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิต แต่จุดมุ่งหมายอันแท้จริงของชีวิต คือ ความพอใจในชีวิตอันสมบูรณ์ที่มีเหตุผล และความรู้สึกกลมกลืนกัน

ความสุขเป็นความรู้สึกที่ควบคู่กันไปกับความปรารถนาที่จัดทำเป็นระบบแล้ว ส่วนความเพลิดเพลินนั้น เป็นความรู้สึกที่เกิดจากความพอใจอันเกิดจากความปรารถนาส่วนบุคคล ทั้งมิลล์และเบนแรมมองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างความสุขและความเพลิดเพลิน

2. ประโยชน์นิยมของมิลล์ มีรากฐานอยู่บนสุขนิยมทางจิตวิทยา ดังนั้น จึงมีข้อบกพร่องนานาประการ

ความเพลิดเพลินมิใช่วัตถุประสงค์โดยตรงของความปรารถนา แต่มันเป็นผลของความเต็มบริบูรณ์แห่งความปรารถนา เรายังแสวงหาความเพลิดเพลินมากเท่าใด เรายิ่งจะได้รับการมันน้อยลงเท่านั้น นี่คือ พาราดอกซ์ (Paradox) ของสุขนิยม

มิลล์ ยอมรับว่า มนุษย์อาศัยคุณธรรม ชื่อเสียง เกียรติยศ ฯลฯ เพื่อเป็นวิถีทางนำไปสู่ความเพลิดเพลินเท่านั้น นอกจากนี้ มนุษย์มีความทะเยอทะยานไปทางวัตถุมากกว่าความเพลิดเพลิน แต่สุขนิยมทางจิตวิทยา ยอมรับว่า มนุษย์มีความทะเยอทะยานอยากมุ่งไปแสวงหาความเพลิดเพลินเสมอ

3. มิลล์ ยอมรับความแตกต่างทางคุณภาพของความสุขและคุณภาพของความเพลิดเพลิน คุณภาพเป็นมาตรฐานพิเศษจากสุขนิยม เพราะมาตรฐานทางสุขนิยมมีแค่ปริมาณอย่างเดียว คุณภาพของความสุขนั้น ที่แท้จริง คือ คุณภาพทางศีลธรรมนั่นเอง แต่มกในรูปแห่งความสุข มันสืบเนื่องมาจากธรรมชาติฝ่ายสูง (เหตุผล) ของมนุษย์ โดยนัยนี้ จะเห็นได้ว่า มิลล์ ได้นำเอาลัทธิเหตุผลนิยมเข้ามาใช้กับลัทธิของเขาด้วยการยอมรับความแตกต่างทางคุณภาพของความสุขและได้ชี้ให้เห็นต่อไปว่า ความสุขอันเกิดจากสติปัญญามีค่าสูงกว่า ประเสริฐกว่าความสุขอันเกิดจากผัสสะ

4. ข้อตัดสินเกี่ยวกับการทดสอบคุณภาพตามที่มีลล์กล่าวมานั้น เป็นเรื่องส่วนบุคคลเป็นเรื่องของความชอบหรือความไม่ชอบเฉพาะตัวเสียมากกว่า ข้อตัดสินนั้น จะต้องเป็นข้อตัดสินที่มีเหตุผล นั่นคือ เหตุผลทางศีลธรรมตัดสินคุณภาพของความสุขทางศีลธรรม

เมื่อเป็นการยากที่จะให้ข้อทดสอบคุณภาพจริง ๆ แล้ว มิลล์ก็เสนอเรื่องความสำนึกในเกียรติศักดิ์ (Sense of Dignity) ว่า ความรู้สึกในเกียรติศักดิ์อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์นั้น คือเกียรติศักดิ์แห่งเหตุผลไม่ใช่เกียรติศักดิ์แห่งความรู้สึกทางผัสสะ อนึ่ง ความรู้สึกในเกียรติศักดิ์นั้นไม่ใช่ความปรารถนาในความสุขแต่เป็นเกียรติศักดิ์แห่งเหตุผล นี่ก็อีกเหมือนกันที่มีลล์นำเอาเหตุผลนิยมเข้ามาใช้ในลัทธิของเขา

5. ข้อที่ว่า ความสุขของคนทั่วไปเป็นความดีของคนทั่วไป หรือความดีของคนส่วนรวม ดังนั้น ความสุขของส่วนรวมก็เท่ากับความสุขของแต่ละคน อันนี้เป็นความผิดพลาดทางการแยก มิลล์ มิได้อธิบายให้แจ่มชัดในเรื่องนี้

แต่ความจริงแล้ว ความสุขของส่วนรวม มิได้หมายความว่า คนทุกคนในชุมชนนั้นจะต้องมีความสุขเสมอไป ความสุขของส่วนรวมอาจได้มาจากความทุกข์ทรมานหรือความเสียสละอันยิ่งใหญ่ของคนใดคนหนึ่งชุมชนนั้นก็ได้อีก

6. ความเมตตากรุณานั้นไม่ได้เกิดมาจากความเห็นแก่ตัวของบุคคล ญต่าง ๆ ภายนอกทำให้คนเปลี่ยนจากความเห็นแก่ตัวมาเป็นความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อันเจือด้วยความเห็นแก่ตัว (Ego-altruism) หากใช้ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอย่างบริสุทธิ์ไม่ เพราะในสันดานของมนุษย์มีทั้งความเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น จึงเป็นการไม่ถูกต้องเลยที่ถือว่า ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมพัฒนามาจากความเห็นแก่ตัว ในช่วงชีวิตของปัจเจกชนภายใต้อิทธิพลของกฎทางจิตวิทยา

7. การแสดงออกอันมีเหตุผลทางศีลธรรมหรือความรู้สึกสำนึกต่อหน้าที่นั้น มิลล์ไม่ได้เสนอไว้เลย เหตุผลภายนอกไม่สามารถทำให้คนมีความรู้สึกสำนึกในหน้าที่ได้ และไม่สามารถบังคับถึงความรับผิดชอบทางศีลธรรมได้ มิลล์ จึงได้เพิ่มเหตุผลภายใน คือ มโนธรรม ซึ่งเป็นอำนาจรับผิดชอบทางเหตุผล ไม่ใช่ความรู้สึกสุขหรือทุกข์

8. เราจะวัดความสุขอันยิ่งใหญ่ของคนหมู่มากได้อย่างไร เพราะว่าคามปกติแล้ว ความรู้สึกสุขทุกข์ อันเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันมากอยู่แล้ว ใคร ๆ ไม่อาจตีค่าหรือวัดได้อย่างแน่นอน และสิ่งที่จะให้ความสุขแก่เราในเวลานี้ อาจให้ทุกข์แก่ผู้อื่นในเวลาหนึ่งก็ได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ ความรู้ของมิลล์เกี่ยวกับการวัดปริมาณความสุขหรือคุณภาพความสุข เป็นสิ่งที่ปฏิบัติมิได้ มิลล์ มองเห็นความสุข ความทุกข์ ในฐานะเป็นกระแสอารมณ์ซึ่งสามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

10.3 ประโยชน์นิยมมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างไร

1. ลัทธิประโยชน์นิยมของเบนแธมและมิลล์ รวมทั้งคนอื่น ๆ ในกลุ่มนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างใหญ่หลวงด้วยการปฏิรูปกฎหมายและการเมืองในศตวรรษที่ 20 และทฤษฎีของพวกเขาได้กลายเป็นรากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย สุภาภิต ประจำคณะของเขาที่ว่า "ความสุขอันยิ่งใหญ่ที่สุดของหมู่ชนจำนวนมากที่สุด" และว่า "แต่ละคนรวมเป็นหนึ่ง ไม่มีอะไรมากกว่าหนึ่ง" นั้น ได้ช่วยให้พวกเขาปฏิรูปสังคมที่พิการมาแต่อดีตเป็นเวลานานให้กลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

2. การแก้ปัญหาสังคมต้องแก้ที่จิตใจของคนก่อน ถ้าไม่นำเอาหลักคำสอนทางศาสนา จริยธรรมและศีลธรรมมาพัฒนาจิตใจของคนให้ดีขึ้นแล้ว ถึงจะเปลี่ยนระบบการปกครองเป็นระบบอะไรก็ตาม ปัญหายุ่งยากทางสังคมของมนุษย์ก็หาได้ลดน้อยลงไม่มีแต่จะยิ่งทวีความสับสนวุ่นวายมากขึ้นตามสัดส่วนแห่งจิตใจของคนที่ตกต่ำไป ดังนั้น การแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีอื่น จึงเป็นการแก้ที่ปลายเหตุมิใช่ต้นเหตุ

3. ประโยชน์นิยมนี้ ได้ทำให้ความก้าวหน้าทางสังคมกลมกลืนกันกับความ สะดวกสบายทางวัตถุ และทางกายมากขึ้นจนเกินไป เลยทำให้มนุษย์มีความหลงใหลมัวเมาใน วัตถุกลับมองไม่เห็นคุณค่าทางสติปัญญา ทางสุนทรียะและทางศาสนา รวมทั้งคุณค่าอัน แท้จริงของอุปนิสัย ความรัก มิตรภาพและความดีอื่น ๆ

4. เมื่อมนุษย์มองเห็นคุณค่าทางสติปัญญา คุณธรรม ฯลฯ เป็นสิ่งที่ดีกว่า ประเสริฐกว่า วัตถุเป็นไหน ๆ แล้ว เขาย่อมแสวงหาปัญญา คุณธรรมและความดีอื่น ๆ เพื่อทำให้จิตใจสว่างสงบและแจ่มใส มองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง ชีวิตของเขาก็ จะมีความสุข ความสงบ ร่มเย็น เป็นลำดับมากขึ้น

ปัญหาสังคมที่หนักอึ้งอยู่เวลานี้ จะคลี่คลายลงและหมดไปในที่สุด

11. ประโยชน์นิยมแบบมีเหตุผลของเฮนรี ซิดวิก (Rational Utilitarianism of Henry Sidgwick 1838 - 1900)

เฮนรี ซิดวิก ถือว่า ความสุขเป็นยอดปรารถนาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีเหตุผลพอ เพียงทีเดียวที่บุคคลจะปรารถนา เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวเอง เหตุผลก็ได้ชี้ให้เราเห็น ว่าความสุขเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่บุคคลควรแสวงหา

ความรู้ ความงาม และความดี หรือคุณธรรมนั้น เป็นเพียงวิธีการให้เราเข้าถึง ความสุข สิ่งเหล่านั้นมีคุณค่าเพียงภายนอกหรือเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความสุข

.11.1 ความสุขกับความเพลิดเพลิน

ตามทัศนะของซิดวิก ความสุขและความเพลิดเพลินมิได้มีความแตกต่างกันแต่ ประการใด เขาเห็นว่ามันเหมือนกัน คือ ถือว่าความดีสูงสุดได้แก่ความสุขหรือความ เพลิดเพลิน

มาตรฐานอันสูงสุดในการตีค่าทางศีลธรรมคือ ความสามารถในการสร้างความ รู้สึกอันน่าปรารถนาให้เกิดขึ้น ความดีอันสูงสุดในตัวมันเองจะต้องเป็นความประเสริฐ แห่งชีวิตทางวิญญาณ และความดีแห่งชีวิตทางวิญญาณจะต้องขึ้นอยู่กับความเพลิดเพลิน สิ่งอื่น ๆ ที่เรียกว่าดีนั้นเป็นเพียงเครื่องมือแห่งความสุขเท่านั้น

อะไรคือความดีสูงสุด ตามทัศนะของซิดวิก ความสุขหรือความเพลิดเพลินเป็น ความดีสูงสุด ความรู้ ความงาม และคุณธรรมหรือสิ่งอื่น ๆ เป็นเพียงเครื่องดำเนินไปสู่ ความสุขเท่านั้น ถ้าแยกจากความสุขแล้ว สิ่งเหล่านั้นไม่มีคุณค่าอะไรเลยบุคคลที่มีการศึกษา ดีจำนวนไม่น้อย ตัดสินด้วยความรู้สึกของตนว่าความรู้และศิลปะ เป็นต้น เป็นจุด มุ่งหมายอันสำคัญในชีวิต

ถ้าเราจะถามถึงมาตรฐานขั้นสุดท้ายแห่งคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลแสวงหาว่า เพื่ออะไรแล้ว เราก็จะได้รับคำตอบว่าเขาแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อช่วยให้เกิดความสุข

เบนแฮม และมิลล์ สนับสนุนสุขนิยมทางจิตวิทยา ซึ่งถือว่ามนุษย์แสวงหาความสุข และหลีกเลี่ยงความสุขอยู่เสมอ ความสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ แต่ชิตวิกกล่าวว่า "แรงกระตุ้นที่เรียกร้องหาความสุขนั้น ถ้ามียามากเกินไป ก็จะทำให้จุดมุ่งหมายเสียไป ทางที่ดีที่สุดที่จะให้ได้รับความสุขนั้น คือ ถิ่นมันเสีย นี่เป็นสังขรณ์ในการแสวงหาความสุข"

ชิตวิกไม่ยอมรับสุขนิยมทางจิตวิทยา แต่สนับสนุนสุขนิยมทางจริยศาสตร์ เห็นว่า ความเพลิดเพลินไม่ใช่สิ่งสามัญของความปรารถนา แต่มันเป็นสิ่งเฉพาะและเป็นสิ่งมีเหตุผลของความปรารถนา เป็นความดีอันสูงสุด เป็นสิ่งเดียวที่มีคุณค่าในตัวเอง

ชิตวิก กล่าวว่า "ขณะเรามีความสุข ขณะนั้นเรารู้สึกว่า เราไม่ต้องการแสวงหาสิ่งอื่นใดอีก ยกเว้นความสุข" ชิตวิก ถือว่า มันเป็นเหตุผลทางภาคปฏิบัติว่า "ความเพลิดเพลินหรือความสุขนั้นเป็นความดีอันสูงสุด นี่คือพื้นฐานของสัญญาคุณานิยม หรือเหตุผลนิยมในหลักของชิตวิกและคุณธรรมที่เป็นหลักกระจายความสุขได้แก่ ความพอประมาณ ความกรุณา และความยุติธรรม เป็นต้น

ตามทัศนะของชิตวิก ความดีอันสูงสุดเป็นสิ่งที่เราได้จากธรรมชาติ มันขึ้นอยู่กับภาวะความรู้สึกอันนำปรารถนาที่เรียกว่า ความเพลิดเพลินหรือความสุข

11.2 ทัศนะทางศีลธรรม

ชิตวิกมีความเห็นว่าศีลธรรมนั้นมีรากฐานอยู่ที่เหตุผล การตัดสินคุณค่าอันมีมาแต่เดิม ความคิดแบบอุปนัย¹ หรืออุปมาน (Induction) นั้นไม่อาจให้จุดมุ่งหมายอันสูงสุดแก่การกระทำทางศีลธรรมได้ และข้อเท็จจริงทางประสบการณ์นั้น ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าอะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็น หรือ "ควรจะเป็นอย่างไร" เหตุผลเท่านั้นที่จะให้ความจริงเรื่องนี้ได้เกี่ยวกับหน้าที่และความเข้าใจทางสุขนิยม

11.3 หลักเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ

1. ความไม่ประมาท หรือความระมัดระวัง
2. ความกรุณา
3. ความยุติธรรม

หลักเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการเหล่านี้ เป็นหลักการกระจายความสุขในชีวิตส่วนบุคคลและสังคม ชิตวิกได้ยึดหลักอันนี้มาจาก บัตเลอร์

โดยนัยนี้ หลักเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการดังกล่าว ก็คือ หลักศีลธรรมก็คือศีล หมายถึง การสำรวมตนมิให้เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความกรุณาและความยุติธรรมก็คือ

---

1 ความคิดแบบอุปนัยหรืออุปมาน คือการคิดหาเหตุผลจากส่วนเฉพาะไปสู่หลักทั่วไป ตรงกันข้ามกับการคิดหาเหตุผลแบบนิรนัย (Deduction)

ธรรม นักปราชญ์อาจใช้ถ้อยคำผิดกัน แต่ความหมายมักจะเป็นอันเดียวกัน

11.4 ความรักตนเองกับเหตุผล

ความรักตนเองชักนำบุคคลให้รู้จักแสวงหาความสุขเพื่อตนเองเป็นไปชั่วครู่ชั่วคราว ส่วนเหตุผลจะช่วยให้ความรักตนเองได้รับการศึกษาเรียนรู้ และได้รับแสงสว่างและทำให้รู้จักการแสวงหาความสุขในชีวิตเพื่อตนเองและคนอื่น

11.5 วิธีการแสวงหาความสุข

ในการแสวงหาความสุขนั้น เราต้องคำนึงถึงความสุขในอนาคตด้วย คือ ไม่เพียงแต่เห็นว่าเป็นความสุขในปัจจุบันแล้วรีบตะครุบเอาความสุขเช่นนั้น อาจนำทุกข์มาให้ในอนาคตก็ได้ เราไม่ควรพอใจความดีเล็กน้อยในปัจจุบันมากกว่าความดีอันยิ่งใหญ่ในอนาคต เราควรละความสุขเล็กน้อยในปัจจุบัน เพื่อได้รับความสุขอันยิ่งใหญ่ในอนาคต เราควรมุ่งแสวงหาความสุขอันยิ่งใหญ่ ถาวรดีกว่ามุ่งแสวงหาความสุขเล็กน้อย และเป็นไปชั่วคราว

11.6 ชีวิตพัฒนาเพราะอาศัยความรักตนเองอันมีเหตุผล

ความรักตนเองอันมีเหตุผล ชี้ทางให้เราดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง สอนให้เรา มีความพอใจต่อความดีอันยิ่งใหญ่ในอนาคตมากกว่าความดีเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน ความดีของเราไม่ใช่ความสุขชั่วแฉ่น แต่ต้องเป็นความสุขตลอดชีวิต นี่คือหลักใหญ่ของความรักตนเองอันมีเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้เราเฉลี่ยความสุขในชีวิตส่วนตัวของเราไปสู่ผู้อื่น และเราจะรู้สึกมีความสุข เมื่อผู้อื่นมีความสุข

ความกรุณาบอกให้เราทราบว่าความสุขของผู้อื่นควรจะเสมอกับความสุขของเรา คนที่มีความกรุณาจึงไม่แสวงหาความสุขเพื่อตนโดยการเบียดเบียนผู้อื่น ประสพการณ์เพียงอย่างเดียว ไม่พอที่จะเป็นสะพานเชื่อมความสุขของตนกับความสุขของผู้อื่นให้ถึงกันได้ เหตุผลต่างหากเป็นเครื่องเชื่อมโยงทั้งสองประการนั้นให้เนื่องถึงกัน ความเพ็ดพิศหรือความสุขเป็นสิ่งเดียวที่มีคุณค่าภายใน มันเป็นความดีสูงสุดและมีเหตุผล เพราะฉะนั้นความสุขของผู้อื่นจึงควรได้รับการตีค่าให้เสมอด้วยความสุขของเรา เราควรให้ความยุติธรรมต่อความสุขของคนทั้งปวง และไม่ควรรอบหรือพอใจความสุขเพียงเล็กน้อยของตัวเองมากกว่าความสุข อันยิ่งใหญ่ของผู้อื่น

เมื่อเรามองกันอย่างมีเหตุผลจริง ๆ แล้ว ชีวิตของปัจเจกชน ย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันที่จะได้รับความสนใจ และความสุขคนทุกคนควรมีสิทธิแสวงหา ความสุขโดยส่วนรวม เหตุผลบอกเราให้ทราบว่าปัจเจกชนควรเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อความ

สุขส่วนรวมอันยิ่งใหญ่กว่านี้คือหลักใหญ่ของความเมตตากรุณาอันประกอบด้วยเหตุผลซึ่งช่วยให้เรากระจายความสุขไปโดยทั่วถึงกัน

ส่วนเรื่องความยุติธรรมในความยุติธรรมนั้น มีความจริงอยู่ว่า เราทุกคนไม่สามารถมีความสุขในชีวิตเท่ากันได้ ในเวลาเดียวกัน ความสุขของบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป บุคคลที่มีความสามารถมากย่อมมีโอกาสบรรลุถึงความสุขได้มากกว่าผู้มีความสามารถน้อย คนดีย่อมมีโอกาสได้รับความสุขมากกว่าคนชั่ว นี่กล่าวโดยทั่วไป ทุกคนเสมอกันไม่ได้

ดังนั้น ความยุติธรรมจึงหมายถึงความสุขส่วนรวมที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ตามหลักทั่วไปแล้ว ความยุติธรรมเราหมายถึงการที่บุคคลได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับ เช่นคนทำดีได้รับผลดี คนทำชั่วได้รับผลชั่ว นี่คือความยุติธรรมสากล แต่ทำอย่างไรจึงจะทำให้เป็นหลักอันศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาได้ ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ ด้วย

สรุปว่า ความไม่ประมาท ช่วยประคับประคองให้บุคคลมีความสุขตลอดชีวิต ทำให้ชีวิตมีความหมายและมีหลักประกันความกรุณา สอนให้เราเห็นแก่ความสุขของเพื่อนมนุษย์ และศัตรูทั้งปวง ส่วนความยุติธรรมจะช่วยกระจายความสุขให้ทั่วถึงแก่คนทุกคนในฐานะเป็นความสุขส่วนรวม

11.7 วิจารณ์ประโยชน์นิยมแบบมีเหตุผลของชิตวิก

1. ชิตวิกเข้าใจผิดที่ถือว่าความเพลิดเพลิน หรือความสุขเป็นความดีอันสูงสุด และว่าความเพลิดเพลินประการเดียวเท่านั้นเป็นคุณค่าอันแท้จริง สิ่งอื่น ๆ เพียงเครื่องมือไปหาความสุขเท่านั้น

2. ชิตวิกมีความเข้าใจผิดอีกเช่นกันที่ถือเอาความรู้สึกเป็นพื้นฐานสำคัญแห่งธรรมชาติของมนุษย์ เพราะความจริงแล้วเหตุผลถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญ เหตุผลความรู้สึก และเจตจำนงได้สร้างธรรมชาติของมนุษย์ขึ้น

3. เราไม่ควรมุ่งหวังความสุขเพื่อความสุขเอง แต่เราควรแสวงหาความรู้วัฒนธรรม ความงาม คุณธรรม หรือความดีเลิศทางศีลธรรมซึ่งมีคุณค่าอันแท้จริง และทำให้ความกระหายทางวิญญาณของตัวเราได้รับความพอใจ ความสุขเป็นดรรชนีไปสู่ความรู้แจ้งในตัวเอง หรือความเต็มบริบูรณ์ในตัวเอง ความรู้และคุณธรรม ไม่เป็นเพียงวิธีให้ถึงความสุขเท่านั้น แต่มันเป็นคุณค่าอันแท้จริงในตัวเอง

4. ชิตวิกประสบความสำเร็จล้มเหลวในการประนีประนอมความเข้าใจเรื่องความดีของสุขนิยมและมาตรฐานทางศีลธรรมของสุขนิยมกับพื้นฐานอันสูงสุดของความดีไม่ได้ ถ้าไม่ยอมรับคุณธรรม หรืออุปนิสัยว่าเป็นพื้นฐานอันสูงสุดของความดีอีกด้วย

เมื่อเรายอมรับว่าอุปนิสัยเป็นพื้นฐานสำคัญแห่งความดี เช่นนี้ บุคคลย่อมปลูกฝัง และตกแต่งอุปนิสัยให้ดีงาม เพื่อความดีทั้งแก่ตนและแก่สังคม

12. โทมัส ฮิลล์ กรีน (Thomas Hill Green)

12.1 จริยศาสตร์ตามทัศนะของกรีน

จริยศาสตร์คือ ความสามารถของมนุษย์ในการที่จะรู้จักสภาวะของตนเองให้ดีขึ้น และในที่จะรู้สภาวะนี้ก็คือการทำตัวของเขาเองให้เป็นตัวแทนของศีลธรรม มนุษย์มีความสามารถเช่นนี้ ก็เพราะว่าเขามีความรู้สึกรับผิดชอบด้วยตัวเองในฐานะที่เป็นผู้สืบเชื้อสายแห่งวิญญานที่มีความนึกคิดด้วยตัวเองซึ่งนิรันดร ป่อเกิดแห่งอุดมคติของแต่ละบุคคลในสภาวะที่ดีเป็นอุดมการณ์ที่สมบูรณ์ที่มีอยู่ในจิตของพระเจ้า

การที่มนุษย์มีส่วนร่วมในอุดมการณ์ที่เป็นความปรารถนาอันสมบูรณ์ก็คือเป็นตัวแทนที่ก่อให้เกิดศีลธรรมในความเป็นอยู่ของมนุษย์

12.2 อะไรคือความดีทางศีลธรรม

ความดีทางศีลธรรมคือความดีที่แท้จริงอันได้แก่ การเข้าใจตนเองและเจตนาที่แท้จริง ถือว่าเป็นความดีโดยไม่มีเงื่อนไข มีคุณค่าอย่างสมบูรณ์และถือว่าเป็นความปรารถนาอย่างสมบูรณ์ อะไรคือความดีอันสูงสุด

ปัจจุบันนี้ มนุษย์เรามีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มนุษย์มีความสนใจหลายอย่าง การที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองถือว่า การเข้าใจในบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างถูกต้อง เป็นความดีอันสูงสุด

อุดมการณ์ทางศีลธรรมเป็นความดีแบบสมบูรณ์และธรรมดาคือเป็นความดีสำหรับตัวของเราและคนอื่น ๆ อีกด้วย

ความดีแบบสมบูรณ์รวมเอาศีลธรรมและอุดมการณ์ของสังคมหนึ่งๆ คนจะปฏิบัติต่อกันอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

มนุษย์ทุกคนควรพิจารณาถึงความดีหรือความสมบูรณ์ของคนอื่น ๆ ที่จะถูกรวมเข้าไว้ในความสมบูรณ์ของตัวเอง

กรีนได้แก้ไขความขัดแย้งระหว่างอัตนิยม (Egoism) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและปรารถนิยม (Altruism) การเห็นแก่ประโยชน์ของคนอื่น โดยการกำจัดอุดมการณ์ทางศีลธรรมในการพัฒนาสังคมเพื่อที่จะรวมเข้ากับความสมบูรณ์ของคนอื่น ๆ

นักจริยธรรมได้นำเอาศีลธรรมประยุกต์เข้ากับกฎเกณฑ์และประเพณีของบรรพบุรุษ กรีนยอมรับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แต่เขายืนยันว่ากฎเกณฑ์และประเพณีแต่เดิมเป็นผลิตผลของมนุษย์ที่มีเหตุผลและมีอุดมคติในการที่จะยอมรับกฎเกณฑ์และประเพณีที่ได้กำหนดไว้

เกี่ยวกับวิวัฒนาการทางศีลธรรม กรีนยืนยันว่าวิวัฒนาการทางศีลธรรมมาจากป่อเกิดแห่งอุดมคติของศีลธรรมของเราเอง อุดมคติทางศีลธรรมไม่ใช่เป็นผลิตผลของกระบวนการทางประวัติศาสตร์

เดิมทีเดียวพวกเราคิดกันว่าอุดมคติของศีลธรรมนั้นเป็นความต้องการหรือข้อเรียกร้องซึ่งอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคนโดยไม่รู้สึกตัวเพราะเป็นความดีที่แน่นอนนี้เอง อุดมคติชนิดนี้จึงเป็นความต้องการซึ่งแต่ละบุคคลจะต้องมีความปรารถนาร่วมกันและเมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จะออกมาในรูปของสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัวและสถาบันทางการเมือง เป็นต้น ในเวลาต่อมา อุดมคติดังกล่าวได้ถูกกำหนดว่าเป็นหลักศีลธรรมจรรยาของแต่ละบุคคล ผลสะท้อนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสถาบันต่าง ๆ ตามธรรมชาติและที่เกิดจากนิสัยต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการกระทำซึ่งเป็นเหตุสนับสนุนหรือส่งเสริมการสวางสรรค์ของแนวความคิด อันก่อให้เกิดสถาบันเหล่านั้นได้ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับฐานะของบุคคลต่าง ๆ แสดงออกมาทีละน้อยจนแผ่ขยายกว้างออกไปโดยไม่มีที่สิ้นสุดเป็นจักรวาลที่แผ่ครอบคลุมอุดมคติแห่งสังคมของมนุษยชาติทั้งหมดไว้

12.3 ทศนะเรื่องคุณค่าทางศีลธรรม

กรีนถือว่าคุณค่าทางศีลธรรมที่เกี่ยวกับความประพฤตินั้นขึ้นอยู่กับนิสัยซึ่งเป็นผลสะท้อน แสดงออกมาให้เราเห็นได้ กรีนยอมรับว่าบทบาททางศีลธรรมนั้นย่อมจะก่อให้เกิดความประพฤติทางศีลธรรมได้เสมอ

กรีนได้ยกย่องเรื่องการเสียสละตัวเองว่าเป็นแบบอย่างแห่งความดีของสังคม คือ เป็นความดีสำหรับผู้ที่ปฏิบัติปลงยอมให้เจริญก้าวหน้าโดยแท้และในเรื่องราวการเสียสละนี้เอง ย่อมแสดงให้เห็นซึ่งความเป็นผู้มีอุดมคติประจำใจของบุคคลในยุคของเขาด้วย

เจตจำนงที่ดีกับเจตนาจำนงทางสังคม ทั้งสองอย่างและการกระทำที่แสดงออกมาทางจิตนี้ ย่อมมีประโยชน์อย่างแท้จริง ความประพฤติที่แสดงออกมาทางเจตจำนงที่ดีย่อมมีคุณประโยชน์เพิ่มขึ้นอีกในฐานะเป็นแบบอย่าง เพราะเจตจำนงที่ดีทั้งสองนั้นจะมีประโยชน์ในการผดุงไว้ซึ่งสังคมมนุษย์

อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์อันสูงส่งและการแสดงออกซึ่งความปรารถนาดีเหล่านี้ทั้งหมด ย่อมเป็นหัวใจที่สำคัญด้วย เพราะคุณค่าที่สูงที่สุดสำหรับมนุษย์นั้นก็คือมนุษย์ผู้มีความ

สมบูรณ์ในตัวเอง

ความคิดที่เป็นแบบอย่างทางปฏิบัติและที่เป็นแบบอย่างเพื่อตัวเองหรือเพื่อแสวงหาพระเจ้าโดยทางจิตสำนักทั้งสองอย่างนั้นย่อมเป็นความคิดที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงในการปฏิรูปสังคมและจรรโลงไว้ซึ่งสังคมและหลักศีลธรรม ความเข้าใจอันลึกซึ้งทางศีลธรรมที่สำคัญของกรีน อาจสรุปได้ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ในการปฏิรูปสังคมทั้งหมดก็เพื่อทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ในด้านจิตใจและเป็นการพัฒนาตัวมนุษย์ให้เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่ดีและมีอุดมคติ
- 2) กรีนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเคารพนับถือว่า เป็นแบบอย่างแห่งความสมบูรณ์ที่ถาวรและได้กล่าวถึงจิตใจที่มีความรู้สึกอ่อนน้อมต่อมตัวว่าเป็นสภาวะจิตใจที่มีประโยชน์อย่างสูงสุด
- 3) ความพยายามทางศีลธรรมตามทัศนะของกรีน จะต้องเป็นสิ่งที่มองเห็นได้อย่างจริงจังกังทางทัศนคติเกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์แต่เป็นตัวอย่างของจิตสำนักที่มีบุคลิกภาพของมนุษย์
- 4) การปฏิรูปสังคมเป็นสิ่งที่ดีแต่ทั้งนี้การปฏิรูปสังคมนั้นจะต้องมีจุดหมายปลายทางและมีเหตุผลเหนือกว่าการส่งเสริมความสุขสบายทางร่างกายและความเพลิดเพลินยินดีทางวัตถุแต่อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปสังคมนี้ต้องอาศัยดวงใจอันประเสริฐเพราะเป็นคุณค่าที่สูงสุดสำหรับมนุษย์และมนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่แท้จริงได้ก็เพราะความสมบูรณ์ในตัวเอง

สรุปเนื้อหาสำคัญในบทที่ 8

1. ธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ
  - 1.1 มนุษย์มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
  - 1.2 มนุษย์มีความรักใคร่และความเสนหา
  - 1.3 มนุษย์มีมโนธรรม
2. ธรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ
  - 2.1 มนุษย์มีแรงจูงใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
  - 2.2 มนุษย์มีอารมณ์รุนแรงในบางครั้ง
  - 2.3 มนุษย์มีอำนาจสูงสุดคือมโนธรรม
3. มโนธรรมและความรักตนเองที่มีเหตุผล
4. จริยศาสตร์ของ เดวิด ฮิวม์
  - 4.1 ความประทับใจ, เหตุผล และอารมณ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสุขและความทุกข์
  - 4.2 ความรู้สึกสำนึกทางศีลธรรมและคุณธรรม
  - 4.3 คุณธรรมทางธรรมชาติและคุณธรรมที่สร้างขึ้น
5. สุขนิยมหรือรติบาท ได้แบ่งออกเป็น 2 คือ
  - 5.1 สุขนิยมทางอภิปรัชญา
  - 5.2 สุขนิยมทางจิตวิทยา
6. สุขนิยมวิวัฒนาการของ สเปนเซอร์ ได้กล่าวถึง ทศนะทางศีลธรรมและความประพฤติของมนุษย์
7. ลักษณะสำคัญของความรู้สึกทางศีลธรรม
8. ความแตกต่างระหว่างจริยศาสตร์สัมบูรณ์กับจริยศาสตร์สัมพัทธ์
9. สุขนิยมวิวัฒนาการของอเล็กซานเดอร์
10. ส่วนดีและส่วนเสียของสุขนิยม
11. ลัทธิประโยชน์นิยมอย่างหยาบของ เบเนธม อย่างละเอียดของมิลล์ และอย่างมีเหตุผลของ ฮิลค็อก

12. มาตรฐานของลัทธิประโยชน์นิยมมิใช่อยู่ที่ความสุขอันยิ่งใหญ่ที่สุดของปัจเจกชน แต่หมายถึงความสุกอันยิ่งใหญ่ของส่วนรวม
13. ลัทธิประโยชน์นิยมมีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างยิ่งเพราะการพัฒนาสังคมนั้นต้องอาศัยคำสอนทางศาสนา จริยธรรม และศีลธรรม มาพัฒนาจิตใจของคนให้ดีขึ้น
14. ลัทธิประโยชน์นิยมอย่างมีเหตุผลของ ฮิวค็อก ได้ให้หลักเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ คือ
  - 14.1 ความไม่ประมาทหรือความระมัดระวัง
  - 14.2 ความกรุณา
  - 14.3 ความยุติธรรม
 หลักเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการเหล่านี้ เป็นหลักการกระจายความสุขในชีวิตส่วนบุคคลและสังคม
15. จริยศาสตร์ของกรีน ความดีทางศีลธรรม คือการเข้าใจตนเอง และเจตนาที่แท้จริง ถือว่าเป็นความดีโดยไม่มีเงื่อนไข ส่วนคุณค่าทางศีลธรรม กรีนถือว่าการเสียสละตัวเอง เป็นแบบอย่างแห่งความดีทางสังคม นักปฏิรูปสังคม ต้องรู้จักการเสียสละ การปฏิรูปสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ดีแต่ต้องมีจุดมุ่งหมายที่สูงส่งและต้องอาศัยดวงใจอันประเสริฐเพราะเป็นคุณค่าที่สูงส่งสำหรับมนุษย์

จิตต์ ทนุต์ สุขาวห์

จิตต์ที่มีกดีแล้ว นำสุขมาให้ (บ.ธ.) (พุทธศาสนสุภาษิต)

13. คำถาม-คำตอบ บทที่ 8

1. ตามทัศนะของบัคเลอร์ เราจะรู้ธรรมชาติของมนุษย์ได้อย่างไร?
  - การศึกษาด้วยวิธีสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์ และความรู้สึกสำนึกต่อข้อผูกพันทางจริยธรรม
2. ธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์นั้นควรจะแสดงออกมาในรูปไหน? ตามทัศนะของบัคเลอร์
  - มนุษย์มีความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะทำความดี เพื่อสังคมและทำความดีเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
3. การที่คนเรา มีความรู้สึกสำนึกว่าอะไรถูก อะไรผิด และมีความรู้สึกสำนึกในหน้าที่ของตนนั้น แสดงว่า ผู้นั้นมีอะไร?
  - มีมโนธรรม
4. อັตตาที่แท้จริง ตามที่อริสโตเติลยืนยันว่า เป็นอันเดียวกันกับเหตุผลนั้นได้แก่ อะไร?
  - มโนธรรม
5. ลอคและฮิวม์มีทัศนะทางจริยศาสตร์ที่ตรงกันในเรื่องอะไร?
  - ความดีคือ ความสุข ความชั่วคือความทุกข์ และความสุขเป็นมาตรฐานทางศีลธรรม
6. อะไรคือ คุณธรรมทางธรรมชาติและคุณธรรมที่สร้างขึ้น
  - ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความรู้จักประมาณ ความอดทน ฯลฯ เป็นคุณธรรมทางธรรมชาติ
  - ความยุติธรรม เป็นคุณธรรมที่สร้างขึ้น
7. ตามหลักสุขนิยม ถืออะไรเป็นมาตรฐานทางศีลธรรม
  - ความสุขและความเพลิดเพลินเป็นมาตรฐานอันสูงสุดของชีวิตทางศีลธรรม
8. สุขนิยมทางอภิปรัชญา ถือว่าธรรมชาติตัวตนของมนุษย์ประกอบด้วยอะไรบ้าง?
  - เพศนาการต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกรัก-ชัง โกรธ-เกลียด หิว-กระหาย ฯลฯ
9. อะไร เป็นอุดมคติของสุขนิยมทางจิตวิทยา
  - ความสุขเป็นจุดสุดยอดของชีวิตมนุษย์และเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป เพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข
10. เบเนธัม กล่าวว่า "ธรรมชาติได้วางมนุษย์ไว้ภายใต้การครอบงำของความสุขและความทุกข์" หมายความว่าอย่างไร?
  - มนุษย์ต้องแสวงหาความสุข และขจัดความทุกข์ด้วยตนเอง
11. เรื่องความสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนควรจะได้รับนั้นทางพุทธศาสนาได้สอนไว้อย่างไร?
  - "ความสุขนั้น เป็นสิ่งที่เราไม่ต้องแสวงหา แต่ให้พยายามทำลายเหตุแห่งความทุกข์แล้วความสุขจะเกิดขึ้นเอง

12. ตามทัศนะของสเปนเซอร์ กฎทางศีลธรรมนั้นวิวัฒนาการมาจากอะไร?
  - หลักชีววิทยา
13. ตามกฎแห่งความประพฤติของสเปนเซอร์มีอะไรเป็นจุดมุ่งหมาย
  - การกระทำดี ก่อให้เกิดความสุข
  - การกระทำชั่ว ก่อให้เกิดความทุกข์
14. อะไรคือ ความแตกต่างระหว่างจริยศาสตร์สัมบูรณ์กับจริยศาสตร์สัมพัทธ์
  - จริยศาสตร์สัมบูรณ์กล่าวถึงหน้าที่ซึ่งช่วยสร้างชีวิตในสังคมอันสมบูรณ์
  - จริยศาสตร์สัมพัทธ์ หมายถึงหน้าที่ที่มีการบังคับการบังคับทางศีลธรรม
15. สเตฟเฟ่น มีทัศนะทางศีลธรรมอย่างไร?
  - หลักศีลธรรมก่อให้เกิดความมั่นคงแก่สังคม มโนธรรมเป็นเสียงสะท้อนที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน
  - เมตตากฎมาเป็นธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด
16. อะไร คืออุดมคติทางศีลธรรม ตามทัศนะของอเล็กซานเดอร์
  - ระเบียบแห่งความประพฤติของปัจเจกชนที่ได้รับการปรับปรุงดีแล้ว และความสมดุลทางสังคม
17. สุขนิยม เมื่อได้รับการวิจารณ์แล้วมีส่วนดี ส่วนไม่ดี อย่างไรบ้าง?
  - ส่วนดี มนุษย์ต้องการความสุขจากประสาทสัมผัส ความสุขขึ้นอยู่กับแรงกระตุ้น ความรู้สึกและอารมณ์
    - ความดีอันประกอบด้วยเหตุผลทั้งหมดจะต้องมีความสุขติดตามมาเสมอ
  - ส่วนไม่ดี สุขนิยมย่ำถึงความสุขทางประสาทสัมผัสมากเกินไปจนขาดเหตุผลที่ถูกต้อง
18. อะไร? คืออุดมคติทางศีลธรรมของลัทธินิยม
  - ความสุขสูงสุด และมีปริมาณมากที่สุดสำหรับคนจำนวนมาก
19. ลัทธินิยม มีจุดมุ่งหมายอย่างไร?
  - มุ่งปรับปรุงการกระทำ อุปนิสัย และความประพฤติของมนุษย์ และปรับปรุงชีวิตทางสังคมให้ดีขึ้น
20. คำว่า "ประโยชน์" ในลัทธินิยมหมายถึงอะไร? บ้าง
  - คุณสมบัติทั้งหมดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นไปเพื่อคุณประโยชน์ ผลประโยชน์ความดี หรือความสุข
21. การที่มนุษย์จะได้รับความสุขหรือความทุกข์ตามทัศนะของเบนธัมนั้น ต้องอาศัยเหตุผลอะไร? บ้าง
  - เหตุผลทางกาย เหตุผลทางการปกครอง เหตุผลทางสังคม และเหตุผลทางศาสนา

22. อะไร? คือมาตรฐานของประโยชน์นิยม ตามทัศนะของมิลล์
- ความสุขอันยิ่งใหญ่ของส่วนรวม
23. ลัทธิประโยชน์นิยมมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างไร?
- 1) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปฏิรูปการปกครอง
  - 2) มีการนำเอาหลักคำสอนทางศาสนา จริยธรรมและศีลธรรมช่วยพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้ดีขึ้น
  - 3) ทำให้ความก้าวหน้าทางสังคมกลมกลืนกันกับความเจริญทางวัตถุมากขึ้นไป จนทำให้มนุษย์หลงใหลมัวเมาในวัตถุกลับมองไม่เห็นคุณค่าทางศีลธรรมและสติปัญญา
  - 4) เมื่อมนุษย์มองเห็นคุณค่าทางคุณธรรมและสติปัญญาแล้ว เรายอมรู้จักแสวงหาคุณธรรมและความดี เพื่อทำให้จิตใจสว่างสงบ ชีวิตของเขาก็จะมีความสูงส่งพร้อมเป็นยิ่งขึ้น
24. ตามหลักประโยชน์นิยมแบบมีเหตุผลของชิววิก ถือว่าอะไร? เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความสุข
- ความรู้, ความดี และความงาม
25. อะไร? คือ ความดีสูงสุด ตามทัศนะของชิววิก
- ความสุขหรือ ความเพลิดเพลิน
26. ชิววิก มีทัศนะทางศีลธรรมอย่างไร?
- ศีลธรรมมีรากฐานอยู่ที่เหตุผล เหตุผลอย่างเดียวก่อนที่จะให้ความจริงทางศีลธรรมแก่เราได้
27. อะไร? คือความดีสูงสุดตามทัศนะของกรีน
- การเข้าใจในบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างถูกต้อง เป็นความดีสูงสุด
28. อะไร? คือคุณค่าทางศีลธรรม
- การเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
29. อะไร? เป็นวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปสังคมตามทัศนะของกรีน
- การพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ในด้านจิตใจ เพื่อทำให้มนุษย์มีบุคลิกลักษณะที่ดี และมีอุดมคติ
30. อะไร? เป็นปัจจัยอันสำคัญในการปฏิรูปสังคม ตามทัศนะของกรีน
- ดวงใจอันประเสริฐ และมีเหตุผลเพราะเป็นคุณค่าอันสูงสุดสำหรับมนุษย์
31. วิวัฒนาการทางศีลธรรม กรีนถือว่ามีป้อมเกิดมาจากอะไร?
- อุดมคติทางศีลธรรมของเราเองและนิสัยที่ติงาม

แบบฝึกหัดบทที่ 8

1. คำว่า "สุขนิยม" หรือ "รติบาท" ท่านเข้าใจอย่างไรตามที่ได้ศึกษามา
2. จงอธิบาย สุขนิยมวิวัฒนาการของสเปนเซอร์ พร้อมทั้งหลักการและวิธีการแสวงหาความสุข
3. จงวิจารณ์ส่วนดี และส่วนเสียของสุขนิยม ให้เห็นชัด
4. ตัทธิประโยชน์นิยม คืออะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง
5. จงวิจารณ์ให้เห็นชัดว่าประโยชน์นิยม มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปสังคมอย่างไร